

BEOORDELINGSRAPPORT

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Opleiding tot Leraar Basisonderwijs
voltijd/deeltijd

De Haagse Hogeschool

De kracht van
kennis.

BEOORDELINGSRAPPORT

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Opleiding tot Leraar Basisonderwijs
voltijd/deeltijd

De Haagse Hogeschool

CROHO nr. 34808

Hobéon Certificering

Datum

16 december 2014

Auditpanel

Drs. R.B. van der Herberg

Dr. G. Geerdink

W.J.J. van Brecht

M. Tol

Secretaris

Drs. L. Blom-van Veen

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	5
3.	INLEIDING	9
4.	OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	11
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	47
6.	AANBEVELINGEN	49
BIJLAGE I	Scoretabel	51
BIJLAGE II	Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	53
BIJLAGE III	Schematisch overzicht opleidingsprogramma	54
BIJLAGE IV	Programma, werkwijze en beslisregels	58
BIJLAGE V	Lijst geraadpleegde documenten	71
BIJLAGE VI	Overzicht auditpanel	75

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	De Haagse Hogeschool
status instelling	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	n.v.t.
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Opleiding tot Leraar Basisonderwijs
registratienummer croho	34808
domein/sector croho	Onderwijs
oriëntatie opleiding	Hbo
niveau opleiding	Bachelor
graad en titel	Bachelor of Education
aantal studiepunten	240 EC
afstudeerrichtingen	Dagopleiding en tweejarig verkort: <ul style="list-style-type: none"> - Onderbouw (1-2) - Middenbouw (3-5) - Bovenbouw (6-8) Avondopleiding: <ul style="list-style-type: none"> - Onderbouw (1-4) - Bovenbouw (5-8)
Onderwijsvorm	Competentiegericht onderwijs
locatie	Den Haag
varianten	4-jarige voltijd en deeltijd opleidingen, 3-jarige Verkorte Leerroute In afbouw: 3-jarige Pabo Master-SEN en 2-jarige Verkorte Leerroute In opbouw: 3-jarige vwo-variant en 3-jarige Verkorte leerroute
relevante lectoraten	Duurzame Talentontwikkeling van Leraren Pedagogiek van de Beroepsvorming Jeugd en Opvoeding Leefstijlverandering bij Jongeren Burgerschap en Diversiteit Grootstedelijke Ontwikkeling
datum audit / opleidingsbeoordeling	29 en 30 september 2014
contactpersoon	Drs. J.A. van Houwelingen Opleidingsmanager J.A.vanHouwelingen@hhs.nl

Basisgegevens **hbo-bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs**, voltijd, deeltijd

bron: Kritische Reflectie 2014 Opleiding tot Leraar Basisonderwijs, Pedagogische
Academie voor Basisonderwijs, De Haagse Hogeschool, juli 2014
peildatum: 1 juni 2014

Instroom in de Propedeuse

Instroom(in absolute aantallen)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Voltijd	218	167	257	240	224	255
Deeltijd	66	73	74	74	76	102

Totaal ingeschreven studenten

Inschrijvingen (in absolute aantallen)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Voltijd	541	480	363	586	594	677
Deeltijd	218	188	185	182	181	184

Uitval (cumulatief)

uitval (in %)	voltijd		deeltijd		
	na 1 jr.	na 2 jr.	na 1 jr.	na 2 jr.	
Cohort 2007	48,7	54,4	36,6	44,1	
Cohort 2008	45,2	51,6	40,3	47,8	
Cohort 2009	48,2	58,2	38,4	41,1	
Cohort 2010	42,9	51,4	38,5	47,4	
Cohort 2011	46,5	54,8	35,5	47,4	
Cohort 2012	41,2	n.n.b.	51,9	n.n.b.	

P-rendement (cumulatief)

P-rendement (in %)	voltijd		deeltijd		
	na 1 jr.	na 2 jr.	na 1 jr.	na 2 jr.	
Cohort 2007	23,2	46,3	12	52,2	
Cohort 2008	19,7	49,1	31,3	55,2	
Cohort 2009	12,7	47	15,1	58,9	
Cohort 2010	18,3	50,2	24,3	51,4	
Cohort 2011	19,2	45	13,5	50	
Cohort 2012	12,1	n.n.b.	15,8	n.n.b.	

Post-P rendement opleiding (cumulatief)

Post-Prendement (in %)	voltijd		deeltijd		
	na 4 jr.	na 5 jr.	na 4 jr.	na 5 jr.	
Cohort 2007	73,6	85,1	64,8	66,7	
Cohort 2008	71,0	84,1	77,1	85,7	
Cohort 2009	50,6	n.n.b.	72,7	n.n.b.	

Onderwijzend personeel

Aantal docenten in loondienst	46	
	Aantal	fte
fulltime	12	12
parttime	34	20,1
Medewerkers tevens werkzaam (geweest) in de beroepspraktijk	89,1%	
Personeel niet in loondienst (exclusief stagebegeleiders)	12	2,06
Stagebegeleiders/ beoordelaars uit de praktijk	28	1
Totaal	86	35,16

Opleidingsniveau docenten in loondienst

Opleidingsniveau	Aantal	%
PHD	2	4,3
master	26	56,5
Hbo-bachelor bezig met masteropleiding	7	15,2
hbo-bachelor/ anders	11	23,9

Docent – studentratio: 1: 24,5

Contacturen per week per studiejaar per variant

Studiejaar	1	2	3	4
Dagopleiding	19	17	11	18
Avondopleiding	11	11	12	10

2. SAMENVATTING

De Opleiding tot Leraar Basisonderwijs van De Haagse Hogeschool (Pabo HHS) leidt op tot leraar basisonderwijs. De Haagse Hogeschool verzorgt de Pabo in een voltijd- en deeltijdvariant. De opleiding biedt de student de mogelijkheid zich te specialiseren in onderbouw, middenbouw en bovenbouw. In het kader van de wet 'Kwaliteit in verscheidenheid' is de opleiding met ingang van 2014-2015 gestart met een driejarige Verkorte Leerroute voor hbo of wo afgestudeerden. Vanaf studiejaar 2015-2016 kunnen afgestudeerde vwo'ers zich inschrijven voor het driejarig vwo-traject. De opleiding heeft ook twee opleidingsvarianten in afbouw: de tweejarige Verkorte Leerroute en het driejarige Pabo Master-SEN traject.¹ De opleiding is per 1 september 2014 onderdeel geworden van de Faculteit Sociaal Werk en Educatie. Hierdoor heeft de opleiding aan kunnen sluiten bij de faculteitonderzoeksgroep van SWE. De opleiding krijgt daarnaast de beschikking over een hogeschoolhoofddocent en een aantal lectoren ter ondersteuning van het praktijkonderzoek.

Beoogde eindkwalificaties

De Opleiding tot Leraar Basisonderwijs van De Haagse Hogeschool wil een nieuwe generatie basisschoolleerkrachten opleiden die in staat is om te gaan met onzekerheden, zich flexibel opstelt en een bijdrage levert aan een dynamische, multiculturele en internationale samenleving.

De opleiding baseert zich op de bekwaamheidseisen zoals die door de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL) in interactie met de beroepsgroep zijn ontwikkeld en in 2006 zijn vastgelegd in de wet BIO (Beroepen in het Onderwijs). Door middel van een matrix heeft de opleiding de SBL-competentiegebieden in relatie gebracht met de generieke hbo-competenties en de Dublin Descriptoren. De Pabo HHS heeft de zeven landelijke SBL-competenties voorts doorontwikkeld en geactualiseerd (2011-2015) in een eigen competentieprofiel met bijbehorende gedragsindicatoren aansluitend op haar missie. Het auditpanel heeft vastgesteld dat dit competentieprofiel en de bijbehorende gedragsindicatoren de beroepsuitoefening van de leerkracht basisonderwijs prima in kaart brengt.

Het auditpanel is van oordeel dat de opleiding haar ambities met betrekking tot haar profilering op het gebied van Grotestadsonderwijs, Culturele diversiteit, Internationalisering en Wetenschap & Techniek goed heeft verantwoord. Het panel beoordeelt de internationalisering bij de opleiding als 'sterk' in vergelijking met andere Pabo's. Het heeft ook vastgesteld dat de opleiding haar visie op het praktijkonderzoek heeft verhelderd en voornemens is de samenwerking met het lectoraat te verstevigen.

Concluderend is het auditpanel goed te spreken over de beoogde eindkwalificaties waarin Grotestadsonderwijs, Culturele diversiteit, Internationalisering, Wetenschap & Techniek een duidelijke plaats hebben. De opleiding gaat met haar profilering verder dan het landelijk beroepsprofiel. Het panel beoordeelt de internationalisering bij de opleiding als 'sterk' in vergelijking met andere Pabo's. Op basis van deze afweging krijgt Standaard 1 het oordeel 'goed'.

¹ In de tweejarige Verkorte Leerroute volgen afgestudeerde hbo'ers en wo'ers een competentiegericht programma dat bestaat uit een basisdeel, een keuzedeel en een aantal verdiepingsmodules. Studenten doen veel zelfstudie, behandelen de stof in grotere eenheden en lopen minder stage. Tijdens het driejarige Pabo Master-SEN (Special Educational Needs) traject volgen studenten een voor de doelgroep ontwikkeld curriculum waar de kennisbases volledig aan bod komen, met daarin onderdelen die voorbereidend zijn voor het succesvol doorlopen van een masterprogramma.

Programma

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding een actueel, studeerbaar, transparant en samenhangend programma biedt. Het panel heeft ook vastgesteld dat de opleiding de landelijke kennisbases degelijk heeft uitgewerkt en dat deze het uitgangspunt vormen voor de kennisverwerving van haar studenten. Het auditpanel heeft geconstateerd dat de opleiding, in aansluiting op haar opleidingsprofiel, bewust heeft gekozen voor een brede toegankelijkheid met een hoge instroom van multiculturele en mbo studenten met bijbehorende programma's om een goede start mogelijk te maken. Het programma bevat voldoende keuzemogelijkheden en een didactisch concept dat passend is voor de door haar beoogde eindkwalificaties. De aansturing en begeleiding richting afstudeeronderzoek behoeven verbetering. Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding de werkvormen die zij hanteert recent heeft aangescherpt om de ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden bij studenten beter te kunnen begeleiden. De dekkingsmatrixen per studiejaar maken zichtbaar dat de gedragsindicatoren/ leerdoelen van alle onderwijseenheden tezamen de zeven eindkwalificaties van de opleiding volledig afdekken. De opleiding werkt met actuele literatuur en studiematerialen. Het panel heeft al geconstateerd dat de opleiding haar onderzoekslijn met behulp van in- en externe deskundigheid daadkrachtig heeft aangescherpt. De concrete effecten hiervan kan het panel echter pas op termijn vaststellen.

Het auditpanel is van oordeel dat de opleiding continu in wisselwerking is met het werkveld en dat zij hierdoor haar (praktijkgerichte) onderwijs goed up-to-date houdt.

Het panel heeft vastgesteld dat de opleiding beschikt over een doorwrocht stageprogramma met convenantscholen en goede inhoudelijke contacten met het werkveld, waardoor studenten goed voorbereid de (internationale) beroepspraktijk in gaan. Deze oordelen wegend komt het auditpanel bij de Standaarden 3 (Inhoud programma), 4 (Vormgeving programma) en 6 (Studeerbaarheid programma) tot het oordeel 'voldoende', bij de Standaarden 2 (Oriëntatie programma) en 5 (Instroom programma) tot het oordeel 'goed'. Aan Standaard 7 (Omvang en duur programma) is voldaan.

Personeel

Het auditpanel heeft geconstateerd dat de opleiding beschikt over een weldoordacht personeelsbeleid dat docenten in staat stelt zich te ontwikkelen en in te zetten voor de opleiding en de studenten. Docenten zijn inhoudelijk, onderwijskundig en organisatorisch voldoende in staat om het onderwijs te verzorgen. Het panel vindt het positief dat de opleiding de professionalisering van docenten op het gebied van praktijkonderzoek in 2014-2015 voortzet en daarmee dus ook de aansturing van de studenten op dit vlak. De opleiding biedt de begeleiders/mentoren uit het werkveld jaarlijks een speciaal professionaliseringstraject aan om te voldoen aan de eisen in verband met de ontwikkelingen rondom het werkplekleren, zoals 'Opleiden in school'. Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding over voldoende personeel beschikt om het onderwijs voor beide varianten op een aanvaardbare wijze te verzorgen. Geconstateerd is dat professionalisering van docenten tot 2013 vooral aansloot bij professionaliseringswensen van de docenten zelf. De inhoud van professionalisering wordt vanaf 2013 meer gestuurd door de opleiding. Het panel is van oordeel dat de opleiding de huidige personele mogelijkheden in termen van kwaliteit en kwantiteit om de aanscherping van de onderzoekslijn en andere curriculaire ontwikkelingen te realiseren, goed moet monitoren. Onderzoek kan pas goed ontwikkelen als er voldoende personele capaciteit is om studenten te begeleiden en te beoordelen. De Standaarden 8 (Doeltreffendheid personeelsbeleid), 9 (Kwalificaties personeel) en 10 (Omvang personeel) krijgen op basis van deze afweging het oordeel 'voldoende'.

Voorzieningen

De opleiding verzorgt haar onderwijs vanuit De Haagse Hogeschool aan de Laakhaven in Den Haag. Studenten hebben via de goed voorziene centrale bibliotheek toegang tot een breed arsenaal aan boeken, tijdschriften, afstudeerscripties en elektronische informatiebronnen. De opleiding beschikt ook over een eigen gebouwdeel met lokalen die ingericht zijn vanuit de context van het desbetreffende vak en daardoor een rijke en aansprekende leeromgeving uitstralen. Het auditpanel was onder de indruk van de goed geoutilleerde onderwijswerkplaats (OWP) waar studenten van de opleiding gebruik kunnen maken van een uitgebreide sortering aan actuele methodes en ontwikkelingsmateriaal. Het auditpanel is daarom van oordeel dat de huisvesting en materiele voorzieningen bij de opleiding goed zijn.

De docenten zijn, naar het oordeel van het auditpanel, voldoende in staat de studenten van beide varianten te begeleiden. Het auditpanel is positief over de implementatie van het Studieloopbaan Ontwikkelingstraject (SLOT) bij de opleiding. Aandachtspunt daarbij is wel de begeleiding met betrekking tot de rol van theorie en theoretische onderbouwing. Het panel heeft daarnaast vastgesteld dat de opleiding voldoende zorgt voor haar informatievoorziening en dat zij deze adequaat monitort.

De huisvesting en materiele voorzieningen zijn goed. De studiebegeleiding en informatievoorziening zijn voldoende. Het auditpanel komt daarom voor Standaard 11 (Huisvesting en materiele voorzieningen) tot het oordeel 'goed' en voor Standaard 12 (Studiebegeleiding en informatievoorziening) tot 'voldoende'.

Kwaliteitszorg

Het auditpanel heeft geconstateerd dat de opleiding, mede door haar evaluaties onder haar belangrijkste stakeholders, voldoende zicht heeft op haar eigen sterke en zwakke punten. Ze hanteert hiervoor meetbare normen. Het panel heeft voorts vastgesteld dat de opleiding de PDCA-cyclus jaarlijks rondmaakt door naar aanleiding van de uitkomsten van haar evaluaties concrete verbetermaatregelen te treffen. De uitwerking van de belangrijke maatregelen op het gebied van onderzoek en studieloopbaanbegeleiding zijn echter nog niet zichtbaar. De opleiding moet, naar het oordeel van het auditpanel, de besluitvorming op dit gebied verder formaliseren en sneller en doeltreffender beslissingen nemen. Het panel heeft vertrouwen in de intenties en de beschreven werkwijze. De opleiding betreft, naar het oordeel van het panel, relevante partijen systematisch en structureel bij het evalueren en het op peil houden van de kwaliteit van de opleiding. Het panel is van oordeel dat de verschillende partijen bij elkaar, de opleiding voldoende input geven om de kwaliteit bij te stellen.

Het auditpanel komt op basis van deze conclusie bij de Standaarden 13 (Periodiek evalueren), 14 (Evalueren en verbetermaatregelen) en 15 (Betrekken van partijen bij interne kwaliteitszorg) tot het oordeel 'voldoende'.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een werkend systeem van toetsen en beoordelen. Het panel heeft voorts vastgesteld dat de opleiding de landelijke kennistoetsen volledig heeft geïntegreerd in de toetsplannen. De onder de examencommissie ressorterende toetscommissie is verantwoordelijk voor het tot stand komen, up-to-date houden en goed uitvoeren van het toetsbeleid van de opleiding. De examencommissie- en de toetscommissie hebben een zelfstandige positie ten opzichte van het management en vervullen hun verantwoordelijkheden op een deskundige en proactieve manier.

Het auditpanel is van oordeel dat opzet en uitvoering van het toetsprogramma adequaat zijn. De opleiding heeft voor het afstudeeronderzoek en het portfolio ten tijde van de visitatie nog geen rubrics ingezet voor de beoordeling. Die rubrics zijn er overigens wel ten behoeve van de eindwerken in 2014-2015. Het panel heeft vertrouwen in de opbrengst van de maatregelen die de opleiding genomen heeft, met name het in stelling brengen van 'rubrics' daar waar het de beoordeling van eindwerkstukken betreft.

Ten aanzien van het gerealiseerd eindniveau het volgende. Het afstudeerproces is goed gedocumenteerd, maar toont in de uitvoering nog enkele ontwikkelingspunten, onder andere: (i) het ontbreken van een redeneerlijn met daarin: probleem-onderzoeksvraag-onderzoeksmethode-resultaten en interpretatie (ii) het gebruik van een beperkt aantal uitsluitend Nederlandstalige bronnen; en (iii) het systematisch ontbreken van kritische reflectie op eigen onderzoek en onderzoeksresultaten.

Het auditpanel is op basis van een grote steekproef, en na cross examination en opschaling tot het oordeel voldoende gekomen. De beleidsmaatregelen die de opleiding heeft genomen ten aanzien van de beoordeling en de begeleiding en aansturing met betrekking tot onderzoek zal de opleiding met kracht vervolgen.

Het auditpanel komt op basis van deze afweging voor Standaard 16 tot het oordeel 'voldoende' Het zou een goede zaak zijn het afstudeerproces van de opleiding over een jaar nogmaals te laten beoordelen door hetzelfde auditpanel om de effecten van de ingezette verbeteringen te kunnen vaststellen.

Algemene conclusie:

Het auditpanel is van oordeel dat de hbo-bacheloropleiding Leraar Basisonderwijs van De Haagse Hogeschool een opleiding aanbiedt die voldoet aan de eisen van het accreditiekader. Het auditpanel kent aan de Standaarden 1, 2, 5 en 11 een 'goed' en aan de Standaarden 3, 4, 6 t/m 10 en 12 t/m 16 een 'voldoende' toe. Standaard 7 voldoet.

Conform de beslisregels van de NVAO geeft het de hbo-bacheloropleiding Leraar Basisonderwijs van De Haagse Hogeschool als geheel het eindoordeel 'voldoende'. Het auditpanel adviseert de NVAO derhalve de opleiding te accrediteren voor een periode van zes jaar.

Den Haag, 16 december 2014

drs. R.B. van der Herberg,
voorzitter

drs. L. Blom-van Veen,
secretaris

3. INLEIDING

De Pabo van De Haagse Hogeschool leidt op tot leraar basisonderwijs.

De Opleiding tot Leraar Basisonderwijs van De Haagse Hogeschool maakt met ingang van 1 september 2014 deel uit van de Faculteit Sociaal Werk & Educatie (SWE). Dit is het gevolg van een reorganisatie binnen De Haagse Hogeschool waarbij de veertien academies zijn ondergebracht in zeven faculteiten met als doel onderwijs en onderzoek meer met elkaar te verbinden. De Faculteit Sociaal Werk & Educatie bestaat verder uit de opleidingen Pedagogiek, Sociaal Pedagogische Hulpverlening, Maatschappelijk Werk en Dienstverlening en Culturele en Maatschappelijke Vorming.

Karakteristiek van de opleiding

De Haagse Hogeschool (HHs) verzorgt de Pabo, in een voltijd- en deeltijdvariant. De opleiding zelf hanteert de indeling dagopleiding en avondopleiding. Studenten in de dagopleiding zijn altijd voltijdstudenten. Studenten in de avondopleiding kunnen zich als voltijd- of deeltijdstudent inschrijven. De Pabo HHs onderscheidt zich in haar profilering door haar gerichtheid op het Grotestadsonderwijs, Culturele diversiteit, Internationalisering en Wetenschap & Techniek. In het kader van de wet 'Kwaliteit in verscheidenheid' is de opleiding met ingang van 2014-2015 gestart met een driejarige Verkorte Leerroute voor hbo of wo afgestudeerden. Vanwege te weinig aanmeldingen heeft de opleiding besloten de start van het driejarig vwo-traject een jaar uit te stellen. Studenten kunnen voor deze opleidingen 180 (3 x 60) EC behalen.

De opleiding heeft twee opleidingsvarianten in afbouw. Dit zijn de tweejarige Verkorte Leerroute en het driejarige Pabo Master-SEN traject.

Vorige accreditatie

Het auditpanel dat de vorige accreditatie-audit (2008) uitvoerde, vroeg aandacht voor: (i) gebruik van buitenlandse literatuur; (ii) uitwerking en versterking van de onderzoekslijn in het programma; (iii) differentiatie in het eerste studiejaar voor met name vwo'ers en mbo'ers; en (iv) het aanbrengen van een systeem in evalueren en verbeteren.

Naar aanleiding van de vorige accreditatie heeft de opleiding: (i) het gebruik van Engelse literatuur opgenomen in verschillende onderwijseenheden; (ii) de onderzoekslijn verder uitgewerkt; (iii) het driejarig vwo-traject ontwikkeld en (iv) in het Handboek Kwaliteitszorg procedures vastgelegd met betrekking tot het monitoren en verbeteren van onderwijsresultaten.

Daarnaast is de opleiding ook aan de slag gegaan met de aanbevelingen op basis van interne audits (2012) en de Educom audits (2011 en 2014). Zo heeft de opleiding: (i) de Verkorte Leerroute ontwikkeld; (ii) borging van de toetsing verder aangescherpt en vastgelegd in het toetsbeleid; en (iii) rubrics ontwikkeld voor de beoordeling van de afstudeerscripties.

Hierna volgt de rapportage van de bevindingen en het oordeel van het auditpanel voor zowel de voltijd- als de deeltijdvariant. Om de overzichtelijkheid te bewaren is ervoor gekozen de bevindingen zoveel mogelijk te bundelen. Alleen waar sprake is van evidente verschillen tussen de varianten, zijn die benoemd.

Waar in dit rapport verwezen wordt naar de student met *hij of hem*, kan ook *zij of haar* gelezen worden.

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor–master) en oriëntatie (hbo–wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Inhoud van de beoogde eindkwalificaties

De Opleiding tot Leraar Basisonderwijs van de Haagse Hogeschool (Pabo HHs) baseert zich op de bekwaamheidseisen zoals die door de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL) in interactie met de beroepsgroep zijn ontwikkeld en in 2006 zijn vastgelegd in de wet BIO (Beroepen in het Onderwijs). Door middel van een matrix heeft de opleiding de SBL-competentiegebieden in relatie gebracht met de generieke hbo-competenties en de Dublin-Descriptoren. Zo legt zij onder andere de relatie tussen de SBL-competentiegebieden 'Interpersoonlijk', 'Pedagogisch' en 'Vakinhoudelijk & didactisch' met de generieke hbo-competenties 'Brede professionalisering' en 'Multidisciplinaire integratie' en de Dublin Descriptor 'Kennis en inzicht'. (Zie bijlage II.)

De Pabo HHs heeft de zeven landelijke SBL-competenties voorts doorontwikkeld en geactualiseerd (2011-2015) in een eigen competentieprofiel met bijbehorende gedragsindicatoren aansluitend op haar missie: "De opleiding wil een nieuwe generatie basisschoolleerkrachten opleiden die in staat is om te gaan met onzekerheden, zich flexibel opstelt en een bijdrage levert aan een dynamische, multiculturele en internationale samenleving. Ook realiseert deze generatie leerkrachten zich dat het in dit vak nodig is een leven lang te leren, zodat er sprake is van duurzame talentontwikkeling".

Het auditpanel is van oordeel dat de opleiding haar missie goed heeft uitgewerkt in passende competenties.

Oriëntatie en niveau

De opleiding heeft de SBL-competenties, die gebaseerd zijn op de rollen en contexten uit het beroepsbeeld van de leraar basisonderwijs als generalist (commissie Meijerink, 2012), geconcretiseerd in gedragsindicatoren en leerdoelen op vier beheersingsniveaus met bijbehorende fasen van betrokkenheid van de student:

(i) hoofdfasebekwaam (zelf- en taakbetrokken); (ii) differentiatiefasebekwaam (taakbetrokken); (iii) LIO-bekwaam (leerlingbetrokken); en (iv) startbekwaam (organisatiebetrokken). De opleiding heeft vervolgens door middel van een schema de vier beheersingsniveaus en fasen van betrokkenheid in relatie gebracht met vijf dimensies waarbinnen de student zich ontwikkelt: (i) Lesgeven in de praktijk en Toepassen theorie; (ii) Aard van de context; (iii) Normen van adequaat handelen; (iv) Kennis; en (v) Kennisbases. Zo maakt de opleiding bijvoorbeeld helder dat de student op het eerste beheersingsniveau (hoofdfasebekwaam) met betrekking tot de dimensie 'Kennis' de basiskennis beheerst en een onderzoekende houding heeft en op het vierde beheersingsniveau (startbekwaam) wetenschappelijke kennis toepast en bijdraagt aan kennisontwikkeling.

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de beoogde eindcompetenties van de opleiding wat betreft niveau en oriëntatie passen binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk en bovendien aansluiten bij de actuele eisen die in het (inter)nationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld. Het volledige opleidingsprofiel is als Bijlage II bij dit rapport gevoegd.

Onderzoek

De opleiding streeft ernaar dat de afgestudeerden relevante en onderzoekbare onderzoeksvragen kunnen formuleren, praktijkgericht onderzoek kunnen opzetten en de uitkomsten ervan kunnen interpreteren. Een vraag uit de schoolpraktijk vormt doorgaans de basis voor het praktijkgericht onderzoek. De uitkomst van dit onderzoek draagt vervolgens bij aan de (verdere) verbetering van de kwaliteit van de eigen onderwijs- en schoolpraktijk. Voor de opleiding heeft de zevende SBL-competentie 'Competent in reflectie en ontwikkeling' met name betrekking op het praktijkonderzoek dat zich richt op het verbeteren van de kwaliteit van het eigen handelen. In lijn hiermee heeft zij deze competentie verder uitgewerkt in zes onderzoekscompetenties met bijbehorende deelcompetenties en hierbij de relatie gelegd met de onderzoeksacyclus (Kallenberg et al., 2011). De opleiding heeft vervolgens in een matrix de deelcompetenties doorvertaald in concrete gedragsindicatoren op de vier beheersingsniveaus. Zo verwacht de opleiding van de startbekwame leerkracht (niveau 4) dat hij aanbevelingen kan doen voor concrete verwerking in de schoolpraktijk. Zij heeft deze competentie vertaald in gedragsindicatoren waarin de student: (i) op basis van de uitkomsten van door hem uitgevoerd praktijkonderzoek aanbevelingen formuleert voor de verbetering of verdere ontwikkeling van de schoolpraktijk en (ii) de nieuwe inzichten toepast in de schoolpraktijk.

De student doet op kleine schaal onderzoek, waarbij de resultaten beperkt generaliseerbaar zijn naar (de beroepsuitoefening binnen) de desbetreffende (stage)school. De opleiding heeft hierbij voor onderzoeksmethodieken gekozen die passen bij een professional op bachelorniveau in de schoolpraktijk en waarbij de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek gewaarborgd blijven. De student kan voor interventies in de klas of voor een individueel kind bijvoorbeeld actieonderzoek uitvoeren. Hierin onderzoekt hij zijn eigen praktijksituatie door een interventie te plegen met als doel de kwaliteit van het handelen in de desbetreffende situatie te verbeteren vanuit gefundeerd inzicht. De onderzoeksbenadering kan zowel een kwalitatief als kwantitatief karakter hebben.

De faculteit SWE, waartoe de opleiding sinds het begin van dit studiejaar behoort, gaat de komende vier maanden haar onderzoeksgroep verder uitbreiden met een aantal lectoren en zeven hogeschoolhoofddocenten verdeeld over alle opleidingen. Voor de Pabo HHs betekent dit dat zij qua onderzoek aan gaat sluiten bij het meerjarenbeleid van de faculteit SWE. Dit levert de opleiding op korte termijn een hogeschoolhoofddocent, een faculteitsbrede onderzoeksleerlijn en onderzoeksagenda op met als uitgangspunt te participeren in onderzoek van lectoraten en kenniskringen van De Haagse Hogeschool. Dit vindt het panel een positieve ontwikkeling.

Internationalisering

De opleiding is van mening dat de student door juist buiten het eigen onderwijssysteem te stappen nieuwe (internationale) ervaringen opdoet die hij kan toepassen in zijn eigen (toekomstige) onderwijswerkgeving. De Pabo HHs heeft daarom, in aansluiting op de notitie 'Internationaliseringsbeleid 2011' van de hogeschool, haar eigen internationaliseringsbeleid geformuleerd (2012). Hierin heeft zij de internationale onderdelen uit haar eigen competentieprofiel verder geëxpliciteerd in elf internationale competenties. Zo verwacht de opleiding bijvoorbeeld dat haar studenten in staat zijn aan te haken bij internationale netwerken of projecten op te zetten met buitenlandse collega's. Een ander voorbeeld is dat studenten door hun bredere kijk op het onderwijsveld de eigen (Nederlandse) aanpak kunnen relativeren en het eigen onderwijswerkconcept door internationalisering laten beïnvloeden. Het auditpanel beoordeelt de internationalisering bij de opleiding als 'sterk' in vergelijking met andere Pabo's.

Kennisbases

De opleiding heeft in 2009 de kennisbases taal en rekenen/wiskunde geïmplementeerd. Daarna volgden Engels, geestelijke stromingen, geschiedenis, aardrijkskunde, natuur & techniek, muziek, beeldend onderwijs, handschrift en bewegingsonderwijs. Op basis van een zorgvuldige analyse van het curriculum en de generieke kennisbasis heeft de opleiding het afgelopen jaar aanpassingen gedaan bij onderwijskunde en dans & drama.

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding de landelijke kennisbases degelijk heeft uitgewerkt in haar eigen competentieprofiel en dat deze het uitgangspunt vormen voor de kennisverwerving van haar studenten. (Zie Standaard 3 voor de uitwerking hiervan in het programma.)

Profilering en positionering in het domein

De landelijke eis is dat Pabo studenten naast de vakkennis voor Nederlandse taal en rekenen/wiskunde de volledige generieke kennisbases (kerneel en profieldeel) moeten verwerven op het gebied van onderwijskunde, pedagogiek en leerpsychologie. Van de overige vakken moeten zij het kerndeel verwerven met daarnaast het profieldeel van minimaal één vak. De Pabo HHs biedt momenteel in het vierde jaar van de avondopleiding de profielen Muziek, Beeldende vorming en Natuur & Techniek als pilot aan. Met ingang van 2015-2016 zal de opleiding ook voor de dagstudenten een ruimer profielaanbod verzorgen.

De opleiding legt in haar opleidingsprofiel een sterk accent op vier kritische Haagse kenmerken: (i) Grotestadsonderwijs; (ii) Culturele diversiteit; (iii) Internationalisering en (iv) Wetenschap & Techniek.

Voor de studenten van de opleiding vormt het conglomeraat van de stad en haar omgeving het gebied waar zij niet alleen leren en ervaring opdoen, maar in de meeste gevallen ook het gebied waar zij hun werkgever zullen vinden. De opleiding stelt zich daarom ten doel, dat leraren hun beroep in deze maatschappelijke context professioneel en innovatief kunnen uitoefenen (Grotestadsonderwijs).

Daarnaast kenmerkt het onderwijs in de grote stad zich door een verscheidenheid aan culturen, talen en religies. De opleiding vindt het daarom van belang dat leraren kennis hebben van de thuiscultuur van ouders en kinderen met wie zij te maken hebben. Zij vindt het belangrijk dat leerkrachten open staan voor verschillen, hier respect voor hebben en vaardig zijn in het realiseren van een variatie in didactische aanpak gericht op verschillen tussen kinderen (Culturele diversiteit). Dit gegeven sluit tevens aan bij het belang dat de opleiding hecht aan internationalisering.

De opleiding hecht veel waarde aan Wetenschap en Techniek, omdat zij de talenten van basisschoolkinderen op dit gebied tot ontplooiing wil brengen.

Tot slot profileert de opleiding zich door de verschillende specialisaties waar de student vanaf het derde studiejaar voor kan kiezen. Studenten kunnen in de dagvarianten en tweejarige Verkorte Leerroute kiezen voor: (i) onderbouw (groepen 1 en 2); (ii) middenbouw (groepen 3 t/m 5); of bovenbouw (groepen 6 t/m 8). De vierjarige avondopleiding bevat de onderbouwspecialisatie (groepen 1 t/m 4) en bovenbouwspecialisatie (groepen 5 t/m 8).

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding haar hoge ambities op het gebied van profilering zowel tijdens de verschillende gesprekken als in haar documentatie goed heeft verantwoord. De opleiding gaat met haar profilering, zo oordeelt het panel, verder dan het landelijk beroepsprofiel.

Validering door het werkveld

De beroepenveldcommissie en alumni, met wie het auditpanel sprak, waren zeer positief over de eindkwalificaties die de studenten tijdens de opleiding ontwikkelen als voorbereiding op de praktijk. De opleiding heeft een, naar het oordeel van het auditpanel, betrokken en deskundige beroepenveldcommissie, die drie keer per jaar bijeenkomt.

De commissie heeft een aantoonbaar eigen inbreng gehad bij de doorontwikkeling van het competentieprofiel van de opleiding.
Het volledige opleidingsprofiel is als Bijlage II bij dit rapport gevoegd.

Weging en Oordeel: goed

Het auditpanel is goed te spreken over de beoogde eindkwalificaties waarin Grotestadsonderwijs, Culturele diversiteit, Internationalisering, Wetenschap & Techniek een duidelijke plaats hebben. De opleiding gaat met haar profilering verder dan het landelijk beroepsprofiel. Het panel beoordeelt de internationalisering bij de opleiding als 'sterk' in vergelijking met andere Pabo's. Op basis van deze afweging krijgt Standaard 1 het oordeel 'goed'.

Programma

Standaard 2: De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.

Toelichting NVAO: Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het beroepenveld en het vakgebied.

Bevindingen

De ontwikkeling van beroepsvaardigheden

De student van de Pabo HHS oriënteert zich in de competentiegerichte leerlijn door middel van (internationale) stages, projecten, (gast)colleges en intervisie op zijn beroep.

Tijdens het stageleren (jaar 1 en 2) maakt de student eerst kennis met de hele basisschool en werkt hij aan opdrachten die door de opleiding zijn geformuleerd. In de beroepspraktijk ontvangt hij van de mentor uit de basisschool feedback. Zowel de dag- als de avondstudent loopt gedurende een heel studiejaar op dezelfde school (in verschillende 'bouwen') één dag per week stage. De stagedocent bezoekt de student twee keer per jaar (in periode 1 en 2) op de stageplek, waarna hij een voorlopige beoordeling geeft. Na de derde stageperiode volgt in beide studiejaar een integraal beoordelingsmoment door onafhankelijke assessoren (werkplekassessment).

Aan het eind van het tweede studiejaar kiest de student zijn specialisatie: onderbouw, middenbouw of bovenbouw en loopt hij in de laatste twee jaar van de studie stage in de gekozen bouw. Hiervoor maakt de student in overleg met zijn stageschool en studieloopbaanbegeleider (slb'er) een plan. Zowel in het derde als in het vierde studiejaar bezoekt de slb'er de student eenmaal op de stageplek. Aan het eind van het derde studiejaar, halverwege het vierde studiejaar en tot slot aan het einde van de LIO-fase vindt er een assessment plaats door de opleiding opgeleide assessoren. Gedurende het gehele traject Opleiden in de School blijft de student op dezelfde stageschool.

De student mag pas starten met de stage van een volgend beheersingsniveau als hij voor de laatste stage van het vorige niveau minimaal een voldoende heeft behaald.

Tijdens de stages is het profiel van de opleiding goed zichtbaar. Zo lopen studenten in het kader van 'Grote stadsonderwijs' en 'Culturele diversiteit' stage in verschillende stedelijke contexten en gaan zij bijvoorbeeld aan de slag met de culturele verschillen in hun klas op de stageschool. De alumni die het auditpanel sprak, voelen zich startbekwaam en breedgeschoold door de opleiding.

De student krijgt na de propedeuse ook de gelegenheid om zich te oriënteren op het internationale beroepenveld. Hij kan hiervoor een studieperiode in het buitenland volgen of een internationale stage lopen. Studenten die een buitenlandse stage hebben gelopen geven na afloop presentaties hierover aan de tweedejaars. De opleiding verzorgt daarnaast kennisuitwisseling met buitenlandse opleidingen door bijvoorbeeld cursisten uit het buitenland samen met de Nederlandse studenten de Engelstalige minor 'Urban Education' te laten volgen, uitwisseling van gastdocenten en deelname van docenten aan internationale conferenties en netwerken, zoals ETEN (European Teachers Education Network).

Contacten met het werkveld

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding structurele contacten met het werkveld onderhoudt. Zo heeft de opleiding in september 2013 samen met de stichtingen 'De Haagse Scholen' en 'Librijn' een projectplan opgesteld in het kader van de 'Regeling versterking samenwerking lerarenopleidingen en scholen' dat zich richt op de thema's: opbrengstgericht werken, passend onderwijs, ouderbetrokkenheid, wetenschap & techniek en (cyber) pesten. Het onderzoek cyberpesten, waarin docentonderzoekers, studenten en werkveld samenwerken, is in 2014 gestart en loopt door tot in 2015-2016.

Het auditpanel heeft ook vastgesteld dat het stagebureau, dat bemand wordt door twee docenten, korte lijnen heeft met het werkveld. Het bureau bereidt de overeenkomsten met de schoolbesturen voor, waarna de directies de overeenkomsten kunnen sluiten.

Dat ook de beroepenveldcommissie zich goed laat gelden blijkt uit haar invloed met betrekking tot: (i) de wijziging van de module 'Zorg' in het kader van opbrengstgericht werken; (ii) de totstandkoming van de module 'Ontwikkelingsgericht werken'; en (iii) het lopende onderzoek naar de lage motivatie van studenten voor de specialisatie 'het jongere kind'.

Weging en Oordeel: goed

Het auditpanel is van oordeel dat de opleiding continu in wisselwerking is met het werkveld en dat zij hierdoor haar (praktijkgerichte) onderwijs goed up-to-date houdt.

Het panel heeft vastgesteld dat de opleiding beschikt over een doorwrocht stageprogramma met convenantscholen en over goede inhoudelijke contacten met het werkveld, waardoor studenten goed voorbereid de (internationale) beroepspraktijk in gaan. De studenten die het auditpanel sprak waren erg positief over de aansluiting van theorie en opdrachten vanuit de opleiding op de stageplaats en over de stagehandleidingen. Het werkveld uitte zich ook tevreden over de studenten van de opleiding, die veel kennis mee naar de stageplek nemen. Dit brengt het auditpanel op Standaard 2 als geheel tot het oordeel 'goed'.

Standaard 3: De inhoud van het programma biedt de studenten de mogelijkheid de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Toelichting NVAO: De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma. Studenten volgen en samenhangend studieprogramma.

Bevindingen

Verbinding eindkwalificaties – programma

De opleiding heeft in haar Opleidings- en examenregeling het eigen competentieprofiel toegelicht. De gedragsindicatoren/leerdoelen geven per competentie en per studiejaar het beoogde beheersingsniveau aan. Het auditpanel heeft vastgesteld dat de beheersingsniveaus, naar mate de studie vordert, van de student verlangen dat hij in zijn handelen een toenemende mate van complexiteit, verantwoordelijkheid en transfer laat zien.

De opleiding heeft van ieder studiejaar de onderwijseenheden in een (jaar)schema voor de student inzichtelijk gemaakt: onderwijsperiode, competenties, werkvormen, contacttijd, zelfstudie-uren, studiepunten, toets en cesuur. De inhoudsbeschrijving van iedere onderwijseenheid (studentenhandleiding, stagehandleiding) koppelt de leerdoelen van de onderwijseenheid aan de eindcompetenties. Hierin wordt de student ook geïnformeerd over zaken die voor de desbetreffende onderwijseenheid van belang zijn, zoals de inhoud van de lessen, de literatuur en de toetsing. De dekkingsmatrixen per studiejaar maken zichtbaar dat de gedragsindicatoren/leerdoelen van alle onderwijseenheden tezamen de zeven eindkwalificaties van de opleiding volledig afdekken. Studenten uitten tijdens de visitatie hun tevredenheid over de kwaliteit van het studiemateriaal. Het eigen competentieprofiel van de opleiding geeft de visie aan met betrekking tot internationalisering, multiculturaliteit en complexe grootstedelijke context. Deze accenten krijgen nu allemaal een plaats in de verschillende onderwijsonderdelen. Dit vindt het panel een positief punt.

Implementatie kennisbasis en kennisontwikkeling

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding alle landelijke kennisbases en kennistoetsen heeft geïmplementeerd in haar programma. Dit betekent dat zij in de eerste twee jaar van de studie alle kerndelen van de landelijke kennisbases behandelt. De kennisbases voor Nederlandse taal, rekenen/wiskunde en de generieke, pedagogische-didactische kennis komen in het geheel aan bod. Daarnaast besteedt de opleiding bij de module 'Zorg' in het derde jaar binnen een specifieke context (onder andere dyslexie, dyscalculie) aandacht aan taal en rekenen/wiskunde. De generieke, pedagogische-didactische kennis wordt tevens in het vierde jaar aangeboden.

De docenten en studenten zijn positief over de kennisbases. De opleiding ervaart echter wel, dat zij hierdoor minder ruimte heeft om de accenten van De Haagse Hogeschool, onder andere op het gebied van internationalisering, in het programma te leggen. Toch heeft de opleiding, naar het oordeel van het auditpanel, haar eigen profielgebieden (Grotestadsonderwijs, Culturele diversiteit, Internationalisering en Wetenschap & Techniek) zorgvuldig verdeeld over de studiejaar weten te implementeren in haar programma: het project 'Grote Stad' waarin studenten onderzoek doen in verschillende wijken en hierover een documentaire maken, het Philadelphia project van de Master SEN dat gericht is op een achterstandswijk, en verschillende Engelstalige minoren, zoals 'Special Educational Needs' en 'Educating children in an Urban Environment' waaraan ook buitenlandse studenten deelnemen. Als studenten besluiten niet naar het buitenland te gaan, dan volgen zij verplicht een internationale minor. De opleiding wil het onderdeel Wetenschap & Techniek, in samenwerking met onder andere het bedrijfsleven, de Technische Universiteit Delft en de techniekopleidingen van De Haagse Hogeschool, nog beter gaan verankeren in het curriculum. Voorbeelden van activiteiten op dit gebied zijn nu: de module Wetenschap en Techniek, het W&T (Wetenschap en Techniek)-project en de minor Wetenschap en Techniek.

Literatuur

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding werkt met actuele literatuur en studiematerialen. Studenten werken in verschillende minoren met Engelstalige literatuur en artikelen. Hiermee heeft de opleiding, naar het oordeel van het panel, een vooruitgang geboekt sinds de visitatie in 2008. Het heeft echter ook vastgesteld dat zij in de rest van het programma (nog) weinig internationale bronnen heeft opgenomen. De opleiding had hier al een verbeterpunt over opgesteld, dat gericht is op het gebruik van internationale bronnen gedurende de eerste twee studiejaar en bij het afstudeeronderzoek.

Samenhang

De leerlijnen versterken door de invloed die zij op elkaar hebben de horizontale samenhang in het programma. Zo biedt de *conceptuele leerlijn* de theorieën, concepten, methoden en vak kennis aan die de student nodig heeft om zijn beroepscompetenties in de competentiegerichte leerlijn te ontwikkelen.

Deze *competentiegerichte leerlijn* is gericht op het leren op de leerwerkplek dan wel de stageplek. Deze leerlijn bevat ook integratieve leermomenten, zoals bij het leiding geven aan een groep, het adaptief werken of het communiceren met kinderen. De opleiding versterkt de samenhang doordat studenten opdrachten van de opleiding op het stageadres uitvoeren. Tijdens de visitatie bevestigden studenten de samenhang tussen de opleiding en de stage. Ze krijgen tijdens de studie veel ideeën aangereikt over hoe zij hun lessen kunnen aanpakken. De docent vervult hierbij een voorbeeldfunctie. Zo laat hij de student zien hoe de lesstof aan kleuters overdragen kan worden door in de les voorbeeldgedrag te laten zien.

In de *persoonsgerichte leerlijn* ontwikkelt de student zijn professionele houding. Deze leerlijn krijgt vooral gestalte in de studie- en loopbaanbegeleiding. De student kent zijn persoonlijke kenmerken (overtuigingen, drijfveren, kernkwaliteiten) en maakt hiervan gebruik bij zijn ontwikkeling tot een startbekwame beroepsbeoefenaar. Het POP en het ontwikkelportfolio zijn hierbij belangrijke hulpmiddelen.

De opleiding bevordert de verticale samenhang in het curriculum door middel van de vier onderscheiden betrokkenheidsfasen waarbij het beheersingsniveau in de loop van de studiejaar toeneemt. (Zie Standaard 1.)

Keuzeprogramma

Naast het majorprogramma van 195 EC biedt de opleiding een minordeel van 45 EC (drie minorblokken van 15 EC) aan. Het doel van de minor is algemene verbreding en inhoudelijke verdieping van de beroepscompetenties uit de major. De opleiding biedt voor 30 EC de volgende minoren aan: 'ICT in het onderwijs', 'Wetenschap en Techniek', 'Passend onderwijs', 'Kunst en cultuureducatie', 'Schrijven', 'Bewegingsonderwijs' (i.s.m. de Faculteit Gezondheid, Voeding en Sport) en 'Samenwerken in en om de Brede School' (HHs-breed). Studenten kunnen de minorruimte ook invullen met een semester in het buitenland of een minor uit het hogeschool brede aanbod. Daarnaast biedt de avondopleiding (en vanaf 2015-2016 ook de dagopleiding) in het vierde jaar voor 15 EC de profielvakken, waaronder Muziek, Beeldende vorming en Natuur & Techniek aan.

Het CvB heeft de opleiding nu toegestaan 30 EC aan minoren te besteden, omdat er vanwege de implementatie van de landelijke kennisbases erg weinig ruimte over was in het programma. Het auditpanel is van oordeel dat dit een verstandige beslissing is van het CvB. De student houdt volgens het panel nog voldoende keuzemogelijkheden over voor zijn persoonlijke profilering.

Ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden

De opleiding is sinds kort onderdeel geworden van de Faculteit Sociaal Werk en Educatie (SWE), die al enige tijd in de Haagse Hogeschool voorloper is op het gebied van samenwerking tussen opleidingen en lectoren ten aanzien van praktijkonderzoek. Hierdoor heeft de opleiding aan kunnen sluiten bij de faculteitonderzoeksgroep van SWE. De opleiding krijgt op korte termijn de beschikking over een hogeschoolhoofddocent en een aantal lectoren ter ondersteuning van het praktijkonderzoek. Het panel heeft al geconstateerd, dat de opleiding haar onderzoekslijn met behulp van in- en externe deskundigheid daadkrachtig heeft aangescherpt.

De onderzoekslijn loopt als een rode draad door alle jaren van de opleiding. Op niveau 1 (eerste studiejaar) ligt de nadruk vooral op het methodisch beantwoorden van vragen met betrekking tot het eigen handelen (zelfbetrokken). De student doorloopt op niveau 1 de onderzoekscyclus als geheel onder begeleiding en aansturing van de slb'er binnen het SLOT (Studieloopbaan Ontwikkelingstraject). (Zie Standaard 12.)

Op niveau 2 en 3 (tweede en derde studiejaar) verschuift het accent naar vragen op klassenniveau (taak- en leerlingbetrokken). Vanaf niveau 3 biedt de opleiding de module 'Onderzoeksvaardigheden' aan als ondersteuning bij het uitvoeren van het onderzoek binnen een minor. Hier werken studenten aan complexe opdrachten waarin ze de onderzoekscyclus onder begeleiding van hun docenten geheel doorlopen.

Op niveau 4 (vierde studiejaar) onderzoekt de student ook vragen op schoolniveau (organisatiebetrokken). In dit laatste studiejaar culmineert de door de student opgedane kennis en ervaring op het terrein van onderzoeksvaardigheden in het doen van een praktijkgericht afstudeeronderzoek.

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding in een matrix per onderzoekscompetentie en per niveau helder maakt in welke onderwijsonderdelen zij de ontwikkeling van bijbehorende gedragsindicatoren verzorgt. Hieruit blijkt het panel dat het praktijkgericht onderzoek bij de opleiding zich kenmerkt door een beoogd voortschrijdend inzicht bij de student, waarbij schrijven en herschrijven, ordenen en herordenen, aanscherping van argumentatie en verwerking van nieuwe bronnen aan de orde zijn. Zo heeft zij de competentie 'de student kan een praktijkprobleem identificeren en formuleren' als volgt uitgewerkt.

	Hoofdfasebekwaam Niveau 1	Differentiatiefasebekwaam Niveau 2	LIO- bekwaam Niveau 3	Startbekwaam Niveau 4
1. De student kan een praktijkprobleem identificeren en formuleren (aanleiding)	1.1 De student herkent hiaten in zijn eigen handelen. 1.2 De student komt op basis van reflectie op het eigen handelen en theoretische verkenning tot een probleemanalyse.	1.1 De student herkent een praktijkprobleem in de eigen klas. 1.2 De student komt op basis van reflectie en informatie over de eigen klas en theoretische verkenning tot een probleemanalyse.	1.1 De student herkent een probleem bij een individuele leerling of groep leerlingen. 1.2 De student komt op basis van informatie over een individuele leerling of een groep leerlingen en theoretische verkenning tot een probleemanalyse.	1.1 De student herkent een praktijkprobleem (eigen handelen, klas, leerling, school). 1.2 De student komt op basis van een systematische beschrijving van het praktijkprobleem en theoretische verkenning tot een probleemanalyse.
Zichtbaar in*	SLOT 1	SLOT 2	Onderzoeksvaardigheden Blok Zorg Minors SLOT 3	Scriptie Ontwikkelfportfolio Afstudeerportfolio Profiel delen Projecten

Figuur 1 : Ontwikkeling onderzoeksvaardigheden in het programma

Het auditpanel is positief over wijze waarop de opleiding de onderzoekslijn vormgeeft en in haar programma aan het integreren is. Het vindt het onderzoek naar interactief taalonderwijs dat studenten in Master Sen (hoofdphase) hebben uitgevoerd een goed voorbeeld van het resultaat hiervan. Studenten van alle varianten uitten zich tijdens de visitatie positief over de onderzoekslijn. De aanwezige dagstudenten waren vooral positief over de introductiemodule en het project 'De Grote Stad' waarin zij al aan het begin van de opleiding (niveau 1) onderzoeksvaardigheden opdoen.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding een actueel, transparant en samenhangend programma biedt met voldoende keuzemogelijkheden. Zij heeft alle landelijke kennisbases en kennistoetsen geïmplementeerd in haar programma. De dekkingsmatrixen per studiejaar maken zichtbaar dat de gedragsindicatoren/ leerdoelen van alle onderwijseenheden tezamen de zeven eindkwalificaties van de opleiding volledig afdekken. De opleiding werkt met actuele literatuur en studiematerialen. Studenten werken in verschillende minoren met Engelstalige literatuur en artikelen, de opleiding heeft in de rest van het programma echter nog weinig internationale bronnen opgenomen. Het panel heeft geconstateerd dat de opleiding haar onderzoekslijn met behulp van in- en externe deskundigheid daadkrachtig heeft aangescherpt. De concrete effecten hiervan kan het panel echter pas op termijn vaststellen. Al deze punten tezamen brengt het auditpanel op Standaard 3 als geheel tot het oordeel 'voldoende'.

Standaard 4: De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Toelichting NVAO: Het didactisch concept is in lijn met de beoogde eindkwalificaties en de werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Bevindingen

Didactisch concept

De Pabo van de HHs sluit met haar visie op het beroep aan bij de wijze waarop zij haar onderwijs verzorgt. Zij heeft een sociaal constructivistische visie op leren en hanteert hierbij een ontwikkelingsgerichte benadering met betrekking tot opleiden. De opleiding heeft haar visie op opleiden uitgewerkt in de volgende didactische uitgangspunten: (i) toenemende zelfregie en keuzevrijheid van de student; (ii) leren van en met medestudenten en docenten; (iii) leren van competenties in een betekenisvolle context; (iv) ontwikkelen van een eigen werkconcept en reflectie; (v) transfer tussen leren op de opleiding en leren op de stageplek; en (vi) studieloopbaanbegeleiding.

De opleiding heeft *de opbouw naar zelfregie c.q. zelfregulering* het meest concreet uitgewerkt in de persoonlijke leerlijn, waar de student vanaf het derde studiejaar de gelegenheid krijgt te kiezen voor minors, specialisatiegroep, profieldelen (in de avondopleiding) en het onderwerp voor het afstudeeronderzoek. In de gehele studie *leren studenten van en met medestudenten en docenten*. Zo zijn intervisie en het geven van feedback aan elkaar integraal onderdeel van het Studieloopbaan Ontwikkelingstraject (SLOT). Daarnaast nemen de stage en het werkplekleren (Opleiden in de school), waarin studenten aan hun competenties werken in een *authentieke, actuele en context gebonden leeromgeving*, een prominente plaats in binnen het curriculum. De student ontwikkelt zijn *eigen werkconcept* gedurende studieloopbaanbegeleiding waarbij hij individueel en in samenwerking met medestudenten leervragen opstelt en *reflecteert* op zijn eigen competentieontwikkeling. De opleiding richt de stageopdrachten zo in dat *integratie en transfer* tussen theorie en praktijk plaatsvindt.

Werkvormen

In aansluiting op haar visie met betrekking tot leren hanteert de opleiding verschillende werkvormen die passen bij de fasen van betrokkenheid die de student gedurende zijn studie doorloopt. Zo hanteert de opleiding tijdens de fasen van zelf- en taakbetrokkenheid tijdens de eerste twee jaar van de studie voornamelijk de werkvormen werkcolleges, hoorcolleges, leerkringen, stages en projecten. In het derde en vierde jaar (leerling- en organisatiebetrokkenheid) zet zij intervisie (zoals leerkringen) als duidelijk onderscheiden werkvorm in. Studenten van de verkorte leerroute werken, als specifieke doelgroep met minimaal een afgeronde hbo-opleiding, reeds vanaf de start van de studie in intervisiegroepen samen.

De opleiding maakt haar sociaal constructivistische en ontwikkelingsgerichte visie op leren vooral zichtbaar in de recent aangescherpte onderzoekslijn, waarbij zij haar studenten in verschillende werkvormen (projecten, leerkringen) laat samenwerken om hun onderzoeksvaardigheden te ontwikkelen. Vanaf het eerste jaar voeren studenten van de opleiding, met toenemende zelfregie, daarom regelmatig onderzoek uit in groepsverband; zo leert de student gebruik te maken van 'peers' en 'critical friends' als meedenkers. Studenten noemen tijdens de visitatie hierbij als voorbeelden met name de projecten 'De Grote Stad' en 'Drentheweek'. Andere Voorbeelden zijn: het project 'Wetenschap en Techniek' en de minor 'school-als-organisatie waarin ze met real life casuïstiek werken. Dit vindt het auditpanel een positieve ontwikkeling bij de opleiding.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditpanel is van oordeel dat de opleiding een didactisch concept heeft dat passend is voor de door haar beoogde eindkwalificaties. De aansturing en begeleiding richting afstudeeronderzoek behoeven verbetering. Het panel heeft vastgesteld dat zij de werkvormen die zij daarbij hanteert recent heeft aangescherpt om de ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden bij studenten beter te kunnen begeleiden. Gelet op deze overwegingen komt het auditpanel bij Standaard 4 tot het oordeel 'voldoende'.

Standaard 5: Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Toelichting NVAO: De gehanteerde toelatingseisen zijn realistisch met het oog op de beoogde eindkwalificaties.

Bevindingen

De Pabo HHs hanteert de wettelijk vastgelegde eisen van toelaatbaarheid. Deze heeft zij opgenomen in haar Opleidings- en examenregeling. In 2013 kwam 48% van de studenten van de havo, 7% van het vwo, 33% van het mbo en 2% van het hbo/wo. Het aantal mannen dat zich inschrijft ligt rond de 15%. Ongeveer een kwart van de instromende studenten heeft een niet-westerse achtergrond. De opleiding kiest, in aansluiting op haar opleidingsprofiel, bewust voor een brede toegankelijkheid met een hoge instroom van multiculturele en mbo studenten. Dit geeft druk op de rendementcijfers.

De opleiding heeft een hoog percentage uitval tijdens de propedeuse. Voor de cohorten 2009 t/m 2011 geldt dat bij de voltijdvariant ongeveer 55% van de studenten uitvalt en bij de deeltijd 44%. Deze percentages lopen in de pas met vergelijkbare Pabo's in de regio.

De opleiding probeert de mannelijke studenten te behouden door meerdere mannen bij elkaar in de introductieklas te plaatsen. Ook kunnen studenten vanaf het 2^e studiejaar aangeven bij wie ze in de klas willen.

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding een breed scala aan gevarieerde maatregelen treft om de kwaliteit van de instroom te verhogen. Zo biedt zij de afgelopen jaren in samenwerking met ROC Mondriaan en Inholland een instroomprogramma aan voor mbo-studenten. Dit ging aanvankelijk om taal en rekenen. Nu deze vakken binnen het examenpakket van het mbo vallen, richt de opleiding zich op wereldoriëntatie. Na twee maal acht lessen op de Pabo HHs maken studenten aansluitend een instroomtoets op grond waarvan zij een positief of negatief instroomadvies krijgen. In schooljaar 2014-2015 heeft de Pabo het regionaal projectleiderschap van het landelijk project 'Instroom Pabo' naar zich toe getrokken en biedt vanaf september wekelijks bijlessen aan in de vakken aardrijkskunde, geschiedenis en natuur/techniek voor zowel ROC Mondriaan, als ROC Leiden en ID-college. Voor havisten wordt een avondcursus aangeboden.

Na toelating toetst de opleiding de kennis van de eerstejaars studenten door middel van basiskennistoetsen rekenen (wiscat), taal (nedcat) en wereldoriëntatie.

De opleiding tracht met behulp van verschillende maatregelen deficiënties van instromende studenten weg te werken. Zij organiseert hiervoor onder andere: (i) adviesgesprekken op basis van de Studiekeuzecheck om na te gaan of de student de juiste studiekeuze heeft gemaakt; (ii) startactiviteiten (voorlichting, korte lesgevende activiteit, gesprek met een ouderejaars) met als doel de student een goed beeld van de opleiding en het beroep te geven; (iii) studieloopbaanbegeleiding om de studievoortgang te monitoren; (iv) tutorschap door goede 2de jaars studenten; (v) ondersteuning ter voorbereiding op de basiskennistoetsen taal en rekenen; en (vi) inzet van succesvolle ouderejaars niet-westerse studenten die, in het kader van diversiteit, een voorbeeldfunctie vervullen voor nieuwe allochtone studenten.

Weging en Oordeel: goed

Het auditpanel is van oordeel dat de opleiding goed zicht heeft op de achtergrond van studenten en dat zij de keuze voor de brede instroom goed onderbouwt. De opleiding heeft de mate waarin instroomniveau en studieniveau niet op elkaar aansluiten uiterst zorgvuldig in kaart gebracht. Zij anticipeert op het instroomniveau door, waar nodig, gepaste maatregelen te nemen. Zij analyseert de oorzaken rond studie-uitval en zet vervolgens een scala aan gevarieerde maatregelen in. Op basis van deze weging komt het auditpanel bij Standaard 5 tot het oordeel 'goed'.

Standaard 6: Het programma is studeerbaar.

Toelichting NVAO: Factoren die betrekking hebben op het programma en die de studievoortgang belemmeren, worden zoveel mogelijk weggenomen. Studenten met een functiebeperking krijgen bovendien op dit aspect extra studieloopbaanbegeleiding.

Bevindingen*Studielast en contacttijd*

De opleiding heeft de studielast over de verschillende studiejaren gespreid. Elk studiejaar bestaat uit 60 EC en is verdeeld in twee semesters met ieder twee blokken. In de dagopleiding bestaat elk blok uit acht lesweken met elke donderdag een stagedag, een stageweek en een toetsweek. De stageperiodes voor de eerste twee jaar bestaan uit drie blokken, waarin de studenten in drie verschillende bouwen (onder, midden en bovenbouw) stagelopen. De avondstudenten lopen wekelijks één dag stage, ook in de toetsweek. Managementteam (MT), Opleidingscommissie (OC) en Academieraad (Faculteitsraad, m.i.v. 2014-2015) controleren ieder jaar de studielast aan de hand van evaluaties, jaarkalenders en de Onderwijs- en Examenregeling (OER). Het MT neemt de uiteindelijke beslissing.

De examencommissie stuurt alle propedeusestudenten na afloop van het eerste semester een brief met betrekking tot hun voortgang en een daaraan gekoppeld studieadvies. Om het studiesucces te bevorderen wijst de opleiding direct bij aanvang iedere student een studieloopbaanbegeleider toe. Daarnaast participeert iedere student in leerkringen die gericht zijn op coaching bij het studeren en voorbereiding op de beroepspraktijk.

Uit curriculumevaluatie blijkt dat studenten in studiejaar 2013-2014 gemiddeld 30 uur (contacttijd en zelfstudie) aan hun studie besteden. Studenten in de avondopleiding besteden meer tijd aan zelfstudie dan die in de dagopleiding. Met name de eerstejaars dagstudenten ervaren de studie-intensiteit als hoog. Dit houdt in dat 50,8% van deze studenten aangeeft 31 tot 40 uur per week te besteden aan de opleiding. De opleiding heeft vastgesteld dat dit veroorzaakt wordt door de projecten en de vele stage-uren die studenten vanaf het begin van de opleiding moeten lopen.

Een ander aspect is dat studenten (curriculumevaluatie 2013-2014) vinden dat de studielast niet goed verdeeld is over de periodes. Bij navraag blijkt dat studenten met name rond de tentamenweken een hoge piekbelasting ervaren als tentamens, afronding van stage-opdrachten en portfolio samenkomen. Ook het niet direct behalen van de verplichte basiskennistoetsen levert spanning op. De opleiding gaat ervan uit, dat daarnaast de vorig jaar naar 50 EC verhoogde BSA-norm voor een verhoogde studiedruk heeft gezorgd.

De opleiding heeft naar aanleiding van de evaluaties verschillende maatregelen genomen om de studeerbaarheid in het programma te verhogen, zo heeft zij: (i) een richtlijn met betrekking tot het beter spreiden van stageopdrachten geïmplementeerd; (ii) toetsplannen ontwikkeld, zodat studenten hun studie beter kunnen plannen; (iii) hertentamens buiten de tentamenweek gepland; (iv) de basiskennistoetsen aan het begin van het studiejaar gepland, zodat de druk in de tweede helft minder hoog is; en (v) de landelijke kennisbasistoetsen buiten de reguliere tentamenperiode ingeroosterd.

Het auditpanel heeft tijdens de visitatie vastgesteld, dat de toedeling van EC's en de spreiding van de studielast nog niet optimaal zijn. Zo gaven studenten aan dat een stagemapgesprek bijvoorbeeld 3 EC oplevert en het organiseren van een schoolmusical slechts 4 EC, terwijl dit laatste in verhouding veel meer uren werk kost. Daarnaast pleitten zij voor de inplanning van stageopdrachten aan het begin van het 3de studiejaar, zodat de studielast in de rest van het jaar minder is. Ook meldden avondstudenten dat zij in het vierde jaar, naast het afstudeeronderzoek, ook voor sommige minoren een uitgebreid onderzoek moeten doen. Dit levert hun onevenredig veel werkdruk op.

Studeren met een beperking

Wat betreft het studeren met een beperking volgt de opleiding het hogeschoolbeleid zoals beschreven in het Protocol 'Studeren met een functiebeperking'. Dit gebeurt in samenspraak met de decaan en de examencommissie. Voorbeelden van extra ondersteuning in geval van dyslexie: extra toetstijd in een prikkelarme omgeving, extra groot afgedrukte tentamens en mogelijkheden tot gebruik van het Kurzweil programma. De opleiding heeft een medewerker in dienst die zich richt op studenten met een functiebeperking.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding veel maatregelen neemt om de hoge uitval te beperken en de doorstroom te bevorderen. De spreiding van de studielast en de toedeling van EC's behoeven echter verbetering. Reden voor het panel in zijn oordeel niet verder te gaan dan 'voldoende'.

Standaard 7: De opleiding voldoet aan de wettelijke eis m.b.t. omvang en duur van het programma.

Toelichting NVAO: hbo bachelor: 240 ec's. / master: (in beginsel minimaal) 60 ec's

wo bachelor: (: in beginsel minimaal) 180 ec's / master: (in beginsel minimaal) 60 ec's

Bevindingen

De opleiding voldoet aan de wettelijke eisen ten aanzien van omvang en duur van het programma: de totale omvang van het voltijd studieprogramma en het deeltijdprogramma bedraagt 240 EC's: de propedeuse 60 EC's, de hoofdfase 180 EC's.

Weging en Oordeel: voldoet

Personeel

Standaard 8: De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid

Toelichting NVAO: Het personeelsbeleid voorziet in de voor de realisatie van het programma benodigde kwalificaties, scholing, beoordeling en omvang van het personeel.

Bevindingen

Borging kwaliteit docenten

De Faculteit Sociaal Werk & Educatie, waartoe de opleiding sinds kort behoort, monitort de kwaliteit van docenten volgens haar kwaliteitszorgsysteem. Uitgangspunt bij het personeelsbeleid is dat iedere docent beroepservaring heeft en breed inzetbaar is (in dag- en avondopleiding). De faculteitsdirecteur neemt op basis van deze uitgangspunten de besluiten met betrekking tot de werving van nieuwe docenten. De opleiding biedt nieuwe medewerkers een inwerkprogramma aan, waarbij een vakcollega als mentor optreedt.

De hogeschool hanteert een streefwaarde van 90% mastergraad bij de docenten. Vanwege het hoge percentage docenten ouder dan 50 jaar (43%) heeft de opleiding als streefcijfer dat 90% van de docenten jonger dan 50 jaar een mastergraad moet hebben. 69% van het totale docententeam heeft nu een mastergraad (cijfers 1 september 2014). 5 docenten ronden dit school jaar hun masteropleiding af. Dit betekent dat in 2015 81% van het gehele team een master bezit en de streefwaarde van 90% onder de 50 jaar wordt gehaald (92%).

Onderdeel van kwaliteitszorg op het terrein van HRM binnen de opleiding is de zgn. Resultaat & Ontwikkelingscyclus (R&O cyclus). De opleiding voert in het kader hiervan jaarlijks met iedere medewerker drie gesprekken: het planningsgesprek, het voortgangsgesprek en het beoordelingsgesprek. Het geven van concrete en regelmatige feedback over het functioneren van de docent is tijdens deze gesprekken een vanzelfsprekend onderwerp. Iedere docent van de opleiding heeft in zijn Persoonlijk Ontwikkelingsplan uiteengezet op welke wijze hij zijn deskundigheidsbevordering invult. Hiervoor heeft hij afspraken gemaakt met zijn teamleider. Het auditpanel heeft geconstateerd dat professionalisering van docenten tot 2012 – 2013 vooral aansloot bij professionaliseringswensen van de docenten zelf. De inhoud van professionalisering wordt vanaf dit studiejaar meer gestuurd. De Pabo kent een scholingsplan dat voorziet in verplichte deskundigheidsbevordering (5% van de aanstellingsomvang). De andere 5% kunnen docenten vrij invullen.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding beschikt over een personeelsbeleid dat docenten in voldoende mate in staat stelt zich te ontwikkelen en in te zetten voor de opleiding en de studenten. De opleiding heeft met 69% masteropgeleiden haar streefcijfer van 90% nog niet bereikt. De inhoud van professionalisering wordt vanaf 2013 meer aangestuurd. Op basis van deze weging komt het auditpanel bij Standaard 8 tot het oordeel 'voldoende'.

Standaard 9: Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorisch realisatie van het programma.

Toelichting NVAO: De feitelijke bij het personeel aanwezige expertise sluit aan bij de eisen gesteld aan een hbo opleiding.

Bevindingen

Kwaliteit van de docenten

Van de 46 docenten hebben er 26 een mastergraad (56,5%), zijn twee docenten gepromoveerd en bereiden eveneens twee docenten hun promotie voor. De opleiding heeft voor elk vak minstens één docent op masterniveau in dienst. Acht docenten hebben een VELON-registratie. Van de docenten heeft 73% ervaring als leerkracht in het basisonderwijs.

Docenten maken deel uit van landelijke netwerken, zoals het Netwerk Natuur & Techniek en het Netwerk Aardrijkskunde. Ook zendt de opleiding jaarlijks een afvaardiging van docenten naar internationale netwerken van ETEN (European Teachers Education Network) en LTN (Learning Teacher Network.) Daarnaast houden docenten hun kennis bij door middel van stagebegeleiding van studenten, docentstages en vakliteratuur (bijvoorbeeld 'Zone, tijdschrift voor ontwikkelingsgericht onderwijs').

Het auditpanel is van oordeel dat de docenten van de opleiding voldoende gekwalificeerd zijn voor de realisatie van het programma. Dit geldt zowel voor de docenten die in dienst zijn van de hogeschool als voor de gastdocenten.

Tijdens de visitatie noemden studenten van de opleiding hun docenten enthousiast, betrokken en ervaringsdeskundig. Het panel heeft tijdens de visitatie de "dubbelrol" van docenten, die van vakdidacticus en die van lesstofoverdrager, besproken. Tijdens de bezochte lessen heeft het panel geconstateerd dat de meeste docenten de dubbelrol, waarbij zij enerzijds als vakdidacticus model staan voor de leraar-in-spe en anderzijds lesstof overdragen, goed beheersen.

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding de professionalisering (vanaf 2012-2013) van de begeleiders en beoordelaars afstudeeronderzoek verder voortzet in 2014-2015 en daarmee dus ook de aansturing van de studenten op dit vlak naar wens verder ontwikkelt. Dat de opleiding hierbij de hogeschoolhoofddocent en de lectoren op korte termijn een prominente rol geeft, vindt het panel een goed punt. Het panel vindt het ook een positieve ontwikkeling dat de opleiding een onderzoeksagenda gaat formuleren waarin docenten en studenten door lectoren betrokken worden bij (afstudeer)onderzoek van het lectoraat.

Kwaliteit van de mentoren op de stageplaats

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding ook maatregelen heeft getroffen om de kwaliteit van mentoren op de stageplaatsen te verhogen. Dit houdt in dat de opleiding begeleiders uit het werkveld jaarlijks een speciaal professionaliseringstraject aanbiedt om te voldoen aan de eisen in verband met de ontwikkelingen rondom het werkplekleren, zoals 'Opleiden in school'. 180 deelnemers uit het werkveld hebben de opleiding voor coaches inmiddels met goed gevolg afgerond. De opleiding verzorgt tevens verdergaande mentortrainingen en een opleiding tot veldassessor. Tot nu toe zijn 500 mentoren opgeleid en 50 veldassessoren.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditpanel is van oordeel dat de docenten voldoende gekwalificeerd zijn voor de realisatie van het programma van de opleiding. Docenten zijn, zo oordeelt het panel, inhoudelijk, onderwijskundig en organisatorisch voldoende in staat om het onderwijs te verzorgen. De docenten zijn ook goede lerarenopleiders.

Het panel vindt het positief dat de opleiding de professionalisering van docenten op het gebied van praktijkonderzoek in 2014-2015 voortzet en daarmee dus ook inzet op verbetering van de aansturing van de studenten op dit vlak. Het auditpanel heeft vertrouwen in de ontwikkeling van de opleiding op dit gebied, maar kan het concrete effect ervan pas op termijn vaststellen. Deze oordelen wegend komt het auditpanel bij Standaard 9 tot het oordeel 'voldoende'.

Standaard 10: De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

De formatieomvang van het onderwijzend personeel in loondienst bedraagt 32,1 fte (september 2014). Hiervan hebben 12 docenten een full time aanstelling, 34 docenten werken parttime bij de opleiding. Daarnaast zet de opleiding 28 stagebegeleiders/beoordelaars uit de praktijk in (1.0 fte). Van het onderwijzend personeel in loondienst is ruim 3.0 fte (juni 2014) niet inzetbaar door zwangerschaps- en ouderschapsverlof, 50+uren, SOP-regelingen, gedeeltelijke afkeuring of langdurige ziekte. De opleiding heeft een verbeterpunt geformuleerd op het gebied van het terugdringen van het ziekteverzuim. Ruim 40% van de docenten is ouder dan 55 jaar. De opleiding heeft als doel meer evenwicht te brengen in de leeftijdsopbouw van haar docentenbestand door meer jongere docenten aan te trekken.

De opleiding werkt met een jaarklassensysteem. Dit wil zeggen dat de opleiding de groepsomvang aanpast aan het onderwijstype en de didactische werkvorm. Men werkt bijvoorbeeld bij lessen waarin vaardigheden en intervisie centraal staan met halve klassen. In principe bestaat een jaargroep uit 25-30 studenten. Aan het begin van het eerste jaar zijn de klassen iets groter, omdat men de ervaring heeft dat er in deze fase nog studenten afvallen. Studenten en docenten ervaren de huidige groepsomvang als prettig. De docent-studentratio bedraagt 1:24,5.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding over voldoende personeel beschikt om het onderwijs voor beide varianten op een aanvaardbare wijze te verzorgen. Aandachtspunten zijn het (6%) ziekteverzuim en het percentage docenten dat ouder is dan 55 jaar (41%). Het panel is van oordeel dat de opleiding de huidige capaciteit, met het oog op de nieuwe ontwikkelingen en de aanscherping van de onderzoekslijn, moet aanpassen. Het auditpanel komt op basis hiervan bij Standaard 10 tot het oordeel 'voldoende'.

Voorzieningen

Standaard 11: De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

Algemene voorzieningen

De vestiging van De Haagse Hogeschool aan de Laakhaven beschikt over een goed voorziene centrale bibliotheek. Studenten kunnen daar boeken, tijdschriften, afstudeerscripties en elektronische informatiebronnen raadplegen. Ze kunnen er ook gebruik maken van studieruimtes en computerwerkplekken. Als studenten liever werken op hun laptop, tablet of smartphone, dan kunnen ze gemakkelijk inloggen op het draadloos netwerk van de hogeschool.

Opleidingsspecifieke voorzieningen

De opleiding bevindt zich in het gebouwdeel Ovaal waar zij de beschikking heeft over een groot gedeelte van de 5^e verdieping, een eigen gymzaal en een muzieklokaal/muziekcellen in de kelder. De opleiding is duidelijk herkenbaar binnen het grote gebouw. Het personeel van de opleiding heeft een eigen werkplek op kamers van 2 tot 4 personen.

De opleiding heeft lokalen met speciale voorzieningen voor onder andere handvaardigheid, tekenen, techniek, muziek, gym en schrijven. Men heeft de lokalen ingericht vanuit de context van het vak met als doel een rijke en aansprekende leeromgeving te creëren. Zo beschikken alle lesruimtes bijvoorbeeld over digitale schoolborden.

Het auditpanel was onder de indruk van de eigen onderwijswerkplaats (OWP) van de opleiding, waar studenten boeken, tijdschriften, naslagwerken, dia's, geluids- en videocassettes, dvd's en posters kunnen raadplegen of lenen. Daarnaast kunnen ze gebruik maken van een breed scala aan actuele praktijkmaterialen, zoals methodes en ontwikkelingsmateriaal.

Studenten meldden tijdens de visitatie erg tevreden te zijn over de voorzieningen die zij ter beschikking hebben, zij waren vooral te spreken over het feit dat alles ook 's avonds toegankelijk is.

Weging en Oordeel: goed

Het auditpanel is van oordeel dat de huisvesting en materiële voorzieningen van de opleiding goed zijn. Het auditpanel was onder de indruk van de goed geoutilleerde onderwijswerkplaats (OWP) waar studenten van de opleiding gebruik kunnen maken van een uitgebreide sortering van actuele methodes en ontwikkelingsmateriaal. Het auditpanel komt daarom voor Standaard 11 tot het oordeel 'goed'.

Standaard 12: De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Bevindingen

Algemeen

De opleiding geeft door middel van studieloopbaanbegeleiding (slb) gestalte aan de persoonsgerichte leerlijn. In deze leerlijn verschuift de opleiding in de loop van de studie jaren het accent van studiebegeleiding naar loopbaanbegeleiding. Dit houdt in dat de studieloopbaanbegeleiding er in het eerste studiejaar op gericht is de student zijn geschiktheid voor de studie en het beroep in te laten zien en hem zicht te geven op zijn motivatie om eventuele deficiënties aan te pakken. Naarmate de studie vordert legt de opleiding de nadruk steeds meer op de ontwikkeling van de student tot een vakbekwame leraar met een leven-lang-leren houding (de reflectieve practitioner). De rol van de studiebegeleider in het eerste jaar verschuift hiermee naar die van coach in het derde en vierde studiejaar.

Studieloopbaanbegeleiding

Tijdens studieloopbaanbegeleiding lopen bij alle varianten begeleidings-, intervisie- en portfoliogesprekken als een rode draad door de opleiding heen. Voor het eerste en tweede studiejaar van de dagopleiding hanteert de opleiding vanaf 2011-2012 het Studieloopbaan Ontwikkelingstraject (SLOT). Hiervoor heeft zij als doel geformuleerd: de student begeleiden en monitoren bij het ontwikkelen van de 7^e SBL-competentie 'Reflectie en ontwikkeling' om daarmee de ontwikkeling van de student ten aanzien van de beroeps- en loopbaancompetenties te faciliteren.

De studenten van de dagopleiding, die doorgaans jonger zijn en minder werkervaring hebben, besteden in het SLOT gedurende de eerste twee jaar van hun studie aandacht aan het verkennen van de beroepscompetenties, het opstellen van hun persoonlijke leerdoelen en het reflecteren op hun ontwikkeling. Vanaf 2014-2015 biedt de opleiding deze studenten ook leerkringen aan waarin de slb'er met een groep van vijftien studenten 1x per week werkt aan: (i) het creëren van een verbinding tussen student en opleiding; (ii) het oefenen met reflecteren; en (iii) het ontwikkelen van (o.a. onderzoeks) vaardigheden. De slb'er monitort de studievoortgang van de studenten. Dit vindt het auditpanel een positief punt. Het is vooral te spreken over de concrete uiteenzetting van de opleiding met betrekking tot de verschillende reflectieniveaus die de student in jaar 1 en 2 moet beheersen.

Voor de eerste- en tweedejaars avondstudenten verzorgt de opleiding individuele slb- en portfoliogesprekken. Tijdens deze gesprekken besteedt de studieloopbaanbegeleider aandacht aan (de reflectie op) het leer- en ontwikkelingsproces van de student aan de hand van het door de student op te bouwen persoonlijk portfolio. In het derde en vierde studiejaar krijgen deze studenten onder andere in leerkringen de gelegenheid om te oefenen met reflecteren. Na het eerste studiejaar krijgen studenten van alle varianten een andere slb'er. Vanaf het derde jaar behouden ze dezelfde begeleidende docent. Dit houdt in dat in die periode de studieloopbaanbegeleider ook de LIO-begeleider van de student blijft.

De slb'ers, die samen verantwoordelijk zijn voor een groep, bespreken minimaal vijf keer per jaar de studievoortgang en gewenste begeleiding van hun studenten. Zo nodig stelt de slb'er gesignaleerde problemen aan de orde bij de examencommissie of teamleider of verwijst de student door naar de decaan. Het auditpanel heeft vastgesteld dat studenten erg te spreken zijn over de betrokkenheid en interesse die de docenten aan de dag leggen voor hun ontwikkeling.

Studie Loopbaan Ontwikkelings Traject (SLOT)

De opleiding beoogt met het SLOT dat de student zich vanuit de 7^e SBL-competentie 'Reflectie en ontwikkeling' door middel van reflectie en analyse in zijn portfolio verantwoord over zijn sterke en zwakke kanten en hoe hij planmatig werkt aan de ontwikkeling van zijn bekwaamheid met betrekking tot alle opleidingscompetenties. De opleiding heeft recent maatregelen genomen om het SLOT ook voor het derde studiejaar uit te werken. De huidige derdejaars studenten zullen met ingang van het tweede semester starten met het SLOT. Vanaf 2015-2016 neemt de opleiding deze opzet ook op in het afstudeerportfolio. Dit vindt het auditpanel een positieve ontwikkeling bij de opleiding. De opleiding heeft in het kader van het SLOT de 7^e SBL-competentie, op basis van de uitgangspunten van De Nieuwste Pabo (2013), uitgewerkt in vier onderdelen die gericht zijn op het vermogen van de student: (i) te reflecteren op het eigen handelen en de eigen competenties te verbeteren; (ii) zijn persoonlijke visie op onderwijs te onderbouwen en zowel de eigen als de algemene onderwijspraktijk te verbeteren; (iii) inzicht te hebben in eigen houding, kennis en vaardigheden; en (iv) zich een mening te vormen over theoretische concepten en kennis toe te passen in de eigen praktijk. Voorts heeft de opleiding deze vier onderdelen voor ieder beheersingsniveau uitgewerkt in gedragsindicatoren per SLOT-fase. Dit vindt het auditpanel een zeer positieve ontwikkeling bij de opleiding.

De toetsproducten die de SLOT-lijn oplevert, tonen een hoog eigen beleven en eigen gevoelsgehalte en te weinig theoretische onderbouwing. Het auditpanel is van mening dat in de SLOT-lijn de rol van theorie en theoretische onderbouwing een krachtiger aansturing door de docenten vereist.

Informatievoorziening

Studenten kunnen alle inhoudelijke informatie, zoals blokboeken, readers en achtergrondinformatie, vinden op Blackboard. De opleiding informeert de studenten via intranet over roosters en roosterwijzigingen. Jaarlijks publiceert zij haar Onderwijs- en Examenregeling, inclusief studiegids, toetsplannen en onderwijsleerplannen op de website van de hogeschool. Het stagebureau stelt hierbij jaarlijks een aparte stagegids en stagekalender beschikbaar. De door de opleiding ontwikkelde screencasts informeren studenten over de werking van onder andere Studentennet, Blackboard, HHs-mailfunctionaliteit en het digitale portfolio.

De opleiding maakt de resultaten van tentamens en herkansingen, conform de OER, uiterlijk 15 werkdagen na de toets bekend aan de studenten. Studenten kunnen via Osiris hun toetsresultaten en studievoortgang inzien.

Uit curriculumevaluaties (2013-2014) blijkt dat vooral eerstejaars studenten moeite hebben om met name via Blackboard de juiste informatie te vinden. De opleiding heeft dit recent opgevangen door aan het begin van het eerste studiejaar studenten door middel van tutoring wegwijs te maken in Blackboard.

Weging en Oordeel: voldoende

De docenten zijn, naar het oordeel van het auditpanel, voldoende in staat de studenten van beide varianten te begeleiden. Het auditpanel is positief over de implementatie van het Studieloopbaan Ontwikkelingstraject (SLOT) bij de opleiding. Het panel heeft daarnaast vastgesteld dat de opleiding voldoende zorgt voor haar informatievoorziening en dat zij deze adequaat monitort. Het auditpanel is wel van mening dat in de SLOT-lijn de rol van theorie en theoretische onderbouwing een krachtiger aansturing door de docenten vereist. Op basis van deze afweging komt het auditpanel bij Standaard 12 tot het oordeel 'voldoende'.

Kwaliteitszorg

Standaard 13: De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van meetbare doelen.

Toelichting NVAO: De opleiding bewaakt de kwaliteit van de beoogde eindkwalificaties, het programma, het personeel, de voorzieningen, de toetsing en de gerealiseerde eindkwalificaties via regelmatige evaluaties. De opleiding verzamelt tevens managementinformatie met betrekking tot rendementen en staf-student ratio.

Bevindingen

Kwaliteitszorg

De eerstverantwoordelijke voor het kwaliteitszorgsysteem van de faculteit is de directeur. Zij legt in periodieke managementrapportages (marap) verantwoording af aan het College van Bestuur over het gevoerde beleid en de bereikte resultaten. Zij wordt hierbij ondersteund door de kwaliteitszorgcommissie van de opleiding. Deze commissie doet, op basis van onderwijs-evaluaties en analyses van de resultaten, aanbevelingen aan managementteam, curriculumcommissie en teamleider. De opleiding kent sinds kort een kwaliteitszorgfunctionaris. Nu de opleiding met Sociaal Werk deel uitmaakt van één faculteit, zullen de commissies van beide opleidingen één kwaliteitszorgcommissie gaan vormen.

Het auditpanel heeft tijdens de gesprekken die zij voerde geconstateerd dat de opleiding aandacht heeft voor kwaliteitszorg, maar dat het hele systeem nog wel dieper moet indalen. Vooral de act-fase van de PDCA-cyclus verdient, naar het oordeel van het panel, versterking. Tijdens de visitatie bleek bijvoorbeeld dat de examencommissie de opleiding al langer had geadviseerd om ook rubrics te gebruiken bij de beoordeling van het eindassessment, maar dat de opleiding daar dit jaar de vereiste stappen voor heeft ondernomen. Het auditpanel vindt de doorloopsnelheid van de besluitvorming op het gebied van kwaliteitszorg een aandachtspunt.

Doelen

De faculteit en de opleiding stellen volgens de planning & control-cyclus van de hogeschool doelen vast. Voorbeelden hiervan uit het beleidsplan 2014:

Aantal instromende studenten	230 voltijd- en 90 deeltijdstudenten
Nationale Studenten Enquête (NSE) per item	3.5 (vijfpuntsschaal)
Inhoud van de opleiding (NSE)	3.7
Docenten van de opleiding (NSE)	3.6
Verworven vaardigheden m.b.t. praktijkgericht onderzoek	3.5
Kompas (Medewerkertevredenheid)	7 (tienpuntsschaal)
Hbo-monitor	7 (tienpuntsschaal)

Figuur 2: doelen van de opleiding

Verder stelt de opleiding in haar beleidsplan (2014) dat slb-docenten met alle eerstejaars een intakegesprek voeren en dat zij studenten driemaal per jaar uitnodigen voor een slb-gesprek. Op basis van de SWOT-analyse die zij heeft gemaakt legt de opleiding voor beide varianten tevens de nadruk op de ontwikkeling van het praktijkonderzoek en de training van mentoren in het werkveld.

Evaluaties

De kwaliteitszorgcommissie voert periodiek evaluatieonderzoek uit onder alle stakeholders. Dit houdt ook in dat zij systematisch alle onderwijsonderdelen (modules, projecten en minoren) van beide varianten, inclusief de stage en het afstuderen evalueert. De opleiding informeert de betrokkenen via de portal over de uitkomsten. De opleiding werkt met een kwaliteitsagenda. Hierin heeft zij de instrumenten genoemd waarmee zij haar kwaliteitszorg gestalte geeft.

In schemavorm zien de doelgroep, het gebruikte evaluatie-instrument en de frequentie van afname er als volgt uit.

Doelgroep	Instrument	'eigenaar'	Planning
Studenten	Instroommonitor	HHs	Jaarlijks
	Startmonitor Hbo-keuzegids	HHs	Jaarlijks
	Stagemeter	Landelijk	Jaarlijks
	Focusgroepen	Pabo	1x per drie jaar
	Curriculumevaluaties	Pabo	Wisselend naar behoefte
	Nationale Studenten Enquête	Pabo HHs	2x per jaar Jaarlijks
Docenten/medewerkers	Kompas	HHs	1x per twee jaar
	Kompas intern	Pabo	1x per twee jaar
Beroepenveld	Vergadering BVC	Pabo	3x/ 4x per jaar
	Stagemeter	Pabo	1x per drie jaar
Alumni	RAB-onderzoek	Pabo	Inopdracht
	hbo-monitor	Landelijk	Jaarlijks
Examencommissie	Meta- evaluatie hbo niveau	HHs	Jaarlijks
Overig	Educom Audit	Educom-partners	Wisselend, +/- 1x per 4 jaar
	Interne Audit Klachtenanalyse	HHs-OSZ Pabo	Voorafgaand aan accreditatie Jaarlijks (Examencommissie)

Figuur 3: Planning evaluatie-instrumenten per doelgroep

Het auditpanel heeft geconstateerd dat de opleiding door middel van haar evaluaties voldoende zicht heeft op haar sterke en zwakte punten. Het heeft ook vastgesteld dat de opleiding hard bezig is haar informele cultuur met betrekking tot evalueren en verbeteren op een hoger plan te krijgen door uitkomsten van evaluaties goed te documenteren en op basis hiervan concrete verbetermaatregelen vast te leggen.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding de afgelopen jaren een mooie ontwikkeling op het gebied van kwaliteitszorg heeft doorgemaakt. Ze houdt jaarlijks evaluaties onder haar belangrijkste stakeholders binnen en buiten de opleiding. Ze hanteert hiervoor meetbare normen. Hiermee toont zij aan zicht te hebben op de (ervaren) kwaliteit en tevredenheid. Dit is een substantiële verbetering sinds de vorige visitatie (2008). Echter de opleiding moet nu de besluitvorming op dit gebied verder formaliseren en sneller en doeltreffender beslissingen nemen. Op grond van deze kanttekening gaat het auditpanel in zijn oordeel bij Standaard 13 niet verder dan een 'voldoende'.

Standaard 14: De uitkomsten van de evaluaties vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de doelen.

Bevindingen

De uitkomsten van de evaluaties vormen inderdaad de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen, zoals hieronder moge blijken.

De teamleider van de opleiding formuleert na ontvangst van de analyses van de kwaliteitszorgcommissie in overleg met de betreffende domeinexperts en module-eigenaren twee verbeterplannen: één voor de dag- en één voor de avondopleiding. Nadat het managementteam (MT) de verbeterplannen heeft geaccordeerd, verdeelt de teamleider de activiteiten over de betrokken medewerkers. Deze doen met behulp van het 'herzieningsformulier' verslag van de ondernomen verbeteracties. Het is de taak van de kwaliteitszorgcommissie om te controleren of de afgesproken verbetermaatregelen naar behoren zijn uitgevoerd en of het bijbehorende herzieningsformulier correct is ingevuld. Dit formulier en de aandachtspunten die hieruit voortvloeien vormen de input voor de vragenlijsten van de volgende (curriculum)evaluaties.

De opleiding stelt dat voor alle evaluaties geldt dat : (i) zij de direct betrokkenen vooraf informeert; (ii) de kwaliteitszorgcommissie per blok het MT rapporteert over de evaluatieresultaten; (iii) de teamleider, na accordering door het MT, de docenten tijdens teambijeenkomsten toelichting geeft op de (door hen vooraf ontvangen) uitkomsten en verbetermaatregelen; en (iv) aan het einde van het volgende blok de resultaten en voorgenomen verbeteracties door de kwaliteitszorgcommissie ook op intra- en studentennet worden geplaatst.

Besteedde de opleiding tot voor kort veel aandacht aan draagvlakontwikkeling, thans is er sprake van een meer centrale aansturing, waardoor verbetermaatregelen sneller worden gedefinieerd en gerealiseerd.

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding recent verbeterplannen heeft opgesteld die helder zijn qua uitvoering, verantwoordelijken en resultaten. Drie voorbeelden van verbetermaatregelen:

Onderzoekslijn en afstudeerproces

Op basis van de uitkomsten van de interne audit (2012) en het Educomonderzoek (2014) heeft de opleiding maatregelen genomen om de onderzoekslijn vanaf het eerste studiejaar steviger in het programma te zetten en het afstudeerproces beter te borgen. Zo zet de opleiding bijvoorbeeld de in 2012-2013 ingezette professionalisering van docenten en scriptiebegeleiders ook voort in 2014-2015, stelt zij een onderzoeksagenda op met als doel docenten en studenten meer te betrekken bij het lectoraatsonderzoek en verbetert zij het beoordelingskader voor afstudeeronderzoek. (Zie ook de Standaarden 3, 9 en 16.);

Studieloopbaanbegeleiding

Naar aanleiding van curriculumevaluaties (2010-2011) heeft de opleiding haar studieloopbaanbegeleiding verder uitgewerkt in het SLOT (Studieloopbaan Ontwikkelingstraject) en dit vanaf 2011-2012 geïmplementeerd in de eerste twee studie jaren van de dagopleiding. Ze heeft recent maatregelen genomen om het SLOT de komende twee jaar in te kunnen voeren in alle studie jaren van beide varianten. (Zie ook Standaard 12.)

Verdeling van de studielast

Op basis van curriculumevaluaties en studenttevredenheidsonderzoek De Reflector (2010) heeft de opleiding toets- en stagekalenders ontwikkeld. Ook neemt zij de hertentamens nu buiten de reguliere tentamenweken af. Door deze maatregelen hebben studenten de mogelijkheid hun studieactiviteiten beter te verdelen, waardoor de studielast verminderd is. (Zie ook Standaard 6.)

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditpanel is van oordeel dat de opleiding haar verbetercyclus effectiever gaat organiseren waardoor uitkomsten uit evaluaties inderdaad leiden tot concrete verbetermaatregelen en vervolgens tot verbeteringen. Het panel heeft recente goede voorbeelden gezien waarbij de opleiding maatregelen neemt om de PDCA-cyclus nu ook daadwerkelijk rond te maken. De resultaten van de belangrijke maatregelen op het gebied van onderzoek en de toetsproducten van de studieloopbaanbegeleiding zijn nog niet zichtbaar maar het panel heeft vertrouwen in de intenties en beschreven werkwijze. Deze punten in overweging nemende komt het auditpanel op Standaard 14 tot het oordeel 'voldoende'.

Standaard 15: Bij de interne kwaliteitszorg zijn de volgende partijen actief betrokken: opleidingscommissie, examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en afnemend beroepenveld.

Bevindingen

De opleiding betreft bij haar interne kwaliteitszorg de voor haar relevante partijen: studenten, docenten, werkveld en alumni. Daarnaast kent de opleiding ook verschillende commissies die zich bezig houden met het optimaliseren van de kwaliteit bij de opleiding.

Opleidingscommissie

In de opleidingscommissie bespreken docenten en studenten de lopende zaken bij de opleiding. De commissie geeft structureel feedback op curriculumevaluaties en adviseert het management inzake de OER. Daarnaast brengt zij gevraagd en ongevraagd advies uit aan de faculteitsdirecteur.

Studenten, docenten, werkveld en alumni

De opleiding betreft de studenten door middel van curriculumevaluaties bij de beoordeling van inhoud en niveau van de opleiding.

Docenten zijn betrokken bij het bepalen van de doelen en het uitvoeren van de activiteiten om die doelen te realiseren. Ze nemen deel aan de diverse (kwaliteits)overleggen gericht op onderwijsontwikkeling, evaluatie en afstemming (team-, jaargroep- vakgroepoverleg). Hiervoor hanteert de opleiding een jaarkalender.

Het werkveld bespreekt in de beroepenveldcommissie 3x per jaar de ontwikkelingen in het curriculum. Daarnaast bespreekt zij de belangrijke recente (landelijke) ontwikkelingen en de wijze waarop de opleiding deze realiseert in het onderwijs. Het werkveld is tevens betrokken bij het beoordelen van de inhoud en het niveau van de opleiding, het formuleren van verbetervoorstellen en het beoordelen van verbeteracties.

De alumni worden door de opleiding benaderd door middel van onder andere het RAB-onderzoek (Research, Advies en Beleid) en de HBO-Monitor. Verder ontvangt de opleiding feedback van alumni die in het werkveld werkzaam zijn.

Overige medewerkers en commissies

Binnen de opleiding zijn verschillende partijen betrokken bij de kwaliteitszorg. Uiteraard verschilt hun inbreng en betrokkenheid hierbij, maar alles bij elkaar geven zij de opleiding, zo oordeelt het auditpanel, voldoende input om de kwaliteit, waar nodig, bij te stellen.

De kwaliteitszorgcommissie organiseert de onderwijsevaluaties en analyseert na afloop de resultaten waarbij zij ook de relatie legt met de studieresultaten van de studenten. Daarnaast analyseert de kwaliteitszorgcommissie de uitkomsten van externe evaluaties (o.a. NSE, HBO-Monitor) en doet zij aanbevelingen aan de curriculumcommissie, de teamleider en het MT.

De curriculumcommissie houdt zich bezig met het ontwerpen, handhaven, periodiek evalueren en zo nodig bijstellen van de onderwijskundige visie. Zij is verantwoordelijk voor de samenhang tussen de verschillende opleidingsfasen en routes en het initiëren van verbeteracties al dan niet direct op basis van resultaten uit onderwijsevaluaties.

De studieloopbaanbegeleiders zijn verantwoordelijk voor het uitzetten van de (curriculum)evaluaties bij hun studenten. *De module-eigenaren* bespreken de uitkomsten van de evaluaties met de docenten die de betreffende modules uitvoeren en doen verbetervoorstellen hierover aan de domeinexperts. *De domeinexperts* van de opleiding monitoren dit en zijn verantwoordelijk voor het formuleren van de verbetermaatregelen voor de onderwijseenheden binnen hun domein.

De afstudeercoördinator analyseert evaluaties met betrekking tot afstudeerproducten en doet verbetervoorstellen aan opleidingsmanager en teamleider.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding alle relevante partijen systematisch en structureel betreft bij het evalueren van de kwaliteit van de opleiding. Het panel is van oordeel dat de verschillende partijen bij elkaar en de wijze waarop dat gebeurt, de opleiding voldoende input geven om de kwaliteit verder te ontwikkelen. Daarom komt het auditpanel op Standaard 15 tot het oordeel 'voldoende'.

Toetsing en *gerealiseerde* eindkwalificaties

Standaard 16: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Uitgangspunten bij toetsing

De Pabo HHs sluit met haar toetssysteem aan bij de kaders die landelijk (Vereniging Hogescholen), wettelijk (t.a.v. functioneren examencommissie) en door De Haagse Hogeschool gesteld zijn. In haar toetsbeleid verschuift zij het accent van toetsen van kennis in de eerste twee studiejaar naar het meten van kwaliteit in de uitvoering van beroepscompetenties in (complexe) authentieke situaties, die meer verantwoordelijkheid en zelfstandigheid vereisen, gedurende de laatste twee jaren. Hiermee geeft de opleiding invulling aan de zes uitgangspunten van het ontwikkelingsgericht opleiden die zij in haar opleidingskader heeft geformuleerd (zie ook Standaard 4).

De Pabo heeft tot 1 januari 2015 nog *een eigen (onafhankelijke) examencommissie* die toezicht houdt op het afstudeerniveau en het naleven van de Opleidings- en Examenregeling. Vanaf die datum gaan de examencommissies van Pabo en Pedagogiek samenwerken in één onafhankelijke examencommissie. De commissie, waarvan de leden benoemd zijn door de directeur, evalueert jaarlijks de uitvoering van toetsing en examinering en formuleert zo nodig verbetermaatregelen die zij opneemt in haar jaarverslag. Alle leden nemen jaarlijks deel aan de hogeschoolbrede professionaliseringsbijeenkomsten voor examencommissies. De opleiding heeft recent maatregelen genomen om, conform landelijk beleid, een extern lid te werven.

De onder de examencommissie ressorterende *toetscommissie* is verantwoordelijk voor het tot stand komen, up-to-date houden en goed uitvoeren van het toetsbeleid van de opleiding.

Landelijke kennistoetsing

De Pabo HHs geeft in het toetsplan van elk van haar varianten aan in welke programmaonderdelen per periode zij basiskennis en kennisbases toetst. Dit houdt in dat alle eerstejaars voor de herfstvakantie de landelijke taal- en rekentoets (niveau A) als diagnostische toets moeten maken, daarna mogen ze de toets gedurende het eerste studiejaar nog tweemaal herkansen. Aan het eind van de propedeuse moeten studenten voor deze vakken toetsen op niveau B behaald hebben. Na het volgen van alle modules in het eerste en tweede jaar waarin de volledige kennisbases aan bod zijn gekomen, maken de studenten de landelijke kennisbasistoetsen van taal en rekenen.

Inrichting van het toetssysteem

De opleiding hanteert een toetsplan waarmee zij per opleidingsvariant inzichtelijk maakt welke toets zij op welk moment afneemt. Zij heeft hiervoor de verschillende leerlijnen en beheersingsniveau's met bijbehorende fasen van betrokkenheid van de student gekoppeld aan de inhoud en vorm van de verschillende toetsen. Dit houdt in dat zij gedurende de eerste studiejaar, in de conceptuele leerlijn, uitgaat van de fase van taakbetrokkenheid van de student en de (landelijke) kennisbases toetst. In de loop van de studie krijgen SBL-competenties, samenwerking en zelfsturing (reflectie en visieontwikkeling) een steeds duidelijker plek in projecten, presentaties, assessments en werkstukken.

De opleiding baseert haar toetsplan op het 'jaaroverzicht toetsen', dat jaarlijks door de toetscommissie wordt geëvalueerd aan de hand van de volgende criteria: studeerbaarheid, volledigheid en spreiding.

De toetscommissie legt eventuele wijzigingsvoorstellen voor aan de curriculumcommissie en het managementteam. De opleidingsmanager stelt het definitieve toetsplan vast.

Naar aanleiding van haar evaluatie van het toetsplan 2013-2014 heeft de toetscommissie vastgesteld dat er in het plan voor het eerste studiejaar naar verhouding teveel multiplechoicetoetsen waren opgenomen. De toetscommissie kwam door de hoeveelheid toetsen op een te hoge studielast voor de studenten. Na een wijzigingsvoorstel dat zij heeft voorgelegd aan de curriculumcommissie en het managementteam, heeft men het toetsplan hierop aangepast. Dit vindt het auditpanel een goed punt.

Het auditpanel heeft voorts vastgesteld dat de opleiding door middel van een transparante 20-wekencyclus vormgeeft aan haar toetsstelsel en dat het vier-ogenprincipe daarbij leidend is. Samengevat komt dit op het volgende neer.

De examinerator draagt er zorg voor dat de toetscriteria en (voorlopige) normering van de verschillende toetsonderdelen in de desbetreffende onderwijseenheid beschreven worden. De teamleider formeert duo's, waarvan de ene examinerator verantwoordelijk is voor de ontwikkeling van de toets (inclusief toetsmatrijs, deelopdrachten, correctiemodel en voorlopige normering), de andere geeft hier feedback op. Vervolgens legt de examinerator toets en toetsmatrijs voor aan de toetscommissie.

De toetscommissie geeft met behulp van controlelijsten feedback op de geconstrueerde toetsen. Hiervoor hanteert zij kwaliteitscriteria die erop gericht zijn dat de toetsen: (i) aansluiten bij het geboden onderwijs; (ii) aansluiten qua aard, aantal, spreiding en te besteden uren; (iii) een helder doel (summatief/ formatief) kennen, geëxpliciteerde beoordelingsnormen en een duidelijke weging en cesuur hebben; (iv) valide en betrouwbaar zijn; (v) taalkundig correct zijn geformuleerd en (vi) voorzien zijn van een heldere toetsinstructie voor de studenten.

De examinerator past aan de hand van de verkregen feedback zo nodig wijzigingen toe. Daarna legt hij, in samenspraak met de tweede examinerator, de definitieve toets vast.

Aan het eind van ieder studiejaar toetst de opleiding het beheersingsniveau van de student. Dit doet zij door middel van een integraal beoordelingsmoment (IBM) in de vorm van een praktijkassessment en een presentatieportfolio. Hierbij staan het portfolio van de student en zijn reflectie op de praktijkervaringen centraal. De opleiding hanteert hiervoor specifieke beoordelingscriteria, gebaseerd op de zeven landelijke SBL-competenties in de vier op elkaar volgende beheersingsniveaus.

De opleiding heeft bij de beoordeling van de integrale beoordelingsmomenten als eis dat aan het einde van het eerste en tweede studiejaar de praktijkmentor van de student niet optreedt als examinerator of assessor. De beoordelende veldassessor betreft het oordeel van de mentor wel bij de vaststelling van het cijfer. Voorts heeft de opleiding als eis dat in het derde en vierde studiejaar een docent van de Pabo HHs en een werkveldassessor, die de student niet hebben begeleid, het cijfer vaststellen.

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de basisinfrastructuur van het toetsstelsel van de opleiding adequaat is en dat zij de landelijke regelgeving op de juiste wijze geïmplementeerd heeft. Het panel is op basis van de documentatie en gevoerde gesprekken van oordeel dat de opleiding beschikt over een deskundige examen- en toetscommissie die hun verantwoordelijkheid op een proactieve manier invullen.

Afstudeerproces

De opleiding toetst het bereikte eindniveau (IBM4) van de student door middel van drie toetsen die in samenhang de eindkwalificaties representeren: (i) het afstudeeronderzoek; (ii) het afstudeerportfolio; en (iii) het eindassessment. Alle producten worden beoordeeld door een eerste en tweede beoordelaar. Tussentijds worden de onderzoeksopzet (fase 1 en 2) beoordeeld met een go/no go door de afstudeercommissie. Deze commissie bestaat uit een

lector, de hogeschoolhoofddocent, gespecialiseerde docenten en externen. De verdeling van de studiepunten in deze periode ziet er als volgt uit:

Afstudeeronderzoek	10 EC
Afstudeerportfolio	5 EC
Eindassessment	10 EC

Figuur 4: Verdeling studiepunten afstuderen

De afstudeerscriptie is het resultaat van het praktijkonderzoek dat de student heeft uitgevoerd. Met de afstudeerscriptie toont hij aan dat hij, door middel van een praktijkgericht onderzoek in de onderwijspraktijk, in staat is een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de beroepspraktijk. Hij rondt hiermee de conceptuele leerlijn af. Het onderzoeksverslag wordt, op basis van vastgestelde criteria, beoordeeld door de scriptiebegeleider en een meezeer. Voor het eindcijfer van de afstudeerscriptie telt de scriptie zelf voor 75% mee en het eindgesprek 25%.

Met *het afstudeerportfolio* sluit de student de persoonsgerichte leerlijn af. In het portfolio zet de student uiteen wat hij heeft ondernomen om zich te ontwikkelen tot startbekwaam leerkracht. Hij heeft in het portfolio bewijsmateriaal opgenomen waarmee hij zijn ontwikkeling tot competente leerkracht illustreert. Dit doet hij door een beeld te schetsen van zichzelf en van de klas en school waar hij stage heeft gelopen en door het opnemen van zijn reflecties, (zelf)assessments, persoonlijke ontwikkeldoelen, stageopdrachten en een beschrijving van zijn eigen onderwijs- en werkconcept. In het kader van duurzame talentontwikkeling beschrijft hij in zijn afstudeerportfolio tevens de bekwaamheden waarin hij zich als leerkracht basisonderwijs verder wil ontwikkelen.

Het eindassessment van de LIO-stage vormt de afronding van de competentiegerichte leerlijn. De student voert een vastgestelde praktijkopdracht, die per specialisatie kan verschillen, uit. Een opleidingsassessor (niet de LIO-begeleider) en een werkveldassessor (niet de mentor) beoordelen de student op basis van observaties. De beoordeling vindt plaats op basis van vaste criteria, afgeleid van de SBL-competenties. Na de beoordeling voert de student een nagesprek met de betreffende assessoren.

Borging van de toetsing in de afstudeerfase

In studiejaar 2013 – 2014 werd afstudeeronderzoek beoordeeld met behulp van een beoordelingskader bestaande uit 26 indicatoren verdeeld over schrijfvaardigheid (6 indicatoren), inleiding op het onderzoek (2 indicatoren), literatuuronderzoek (6 indicatoren), praktijkonderzoek (7 indicatoren) en Conclusie/discussie (5 indicatoren). De normering voor toekenning van een oordeel ontbrak. Het panel heeft vastgesteld dat toekenning van een score per indicator te sterk afhankelijk was van de beoordelaar en vaak ook positiever uitpakte dan het panel verantwoord vond. De opleiding heeft in 2013-2014 rubrics ontwikkeld voor het beoordelen van afstudeerscripties. Zij heeft dit proces inmiddels afgerond. De docenten die het auditpanel sprak, waren erg positief over het gebruik van de rubrics, omdat ze hen goed ondersteunen bij het consistent beoordelen van de verschillende werkstukken. Het auditpanel heeft de rubrics bestudeerd en is van oordeel dat zij inderdaad de overwegingen leidend tot een oordeel inzichtelijk maken en structureren. De daadwerkelijke uitwerking ervan kan echter pas beoordeeld worden bij de eindschrijfties van 2014-2015.

Vanaf januari 2015 maakt ook een aantal lectoren deel uit van de Faculteit SWE. De Haagse Hogeschool en de faculteit beogen hiermee onderzoek en onderwijs beter met elkaar te verbinden. De lectoren krijgen een adviserende rol naar de onderzoeksgroep en daarmee naar de begeleiding en beoordeling van de afstudeeronderzoeken. Op basis van de onderzoeksagenda zullen de lectoren de docenten en studenten betrekken bij het onderzoek van het lectoraat. (Zie ook Standaard 9.)

De opleiding betreft de lectoren ook bij het verbeteren van het beoordelingsproces doordat zij vanaf 2014-2015 een aantal keer per jaar kalibreersessies onder leiding van lectoren gaat organiseren. Daarnaast gaan lectoren beoordelende docenten trainen door samen met hen afstudeeronderzoeken te beoordelen. De lectoren beoordelen steekproefsgewijs per jaar een aantal afstudeerwerken en vergelijken die met de oordelen van de beoordelaars.

De faculteit en de opleiding gaan nog in 2014-2015 scherper onderscheid maken tussen de begeleiders en de beoordelaars (voorheen meelezers) van afstudeerwerken. De beoordelaars zullen benoemd worden door de examencommissie met als voorwaarden dat zij over een masterdiploma beschikken, aantoonbare ervaring hebben in het begeleiden van afstuderen en deelnemen aan kalibreersessies. De begeleiders beslissen per fase wanneer een product voorgelegd wordt aan de beoordelaar. Bij twijfel over voldoende/onvoldoende beslist de afstudeercommissie.

De opleiding vervolgt de professionalisering van scriptiebegeleiders en beoordelaars die zij in 2012-2013 is gestart volgens plan in studiejaar 2014-2015. De hogeschoolhoofddocent en de lectoren krijgen hierbij een prominente rol.

De opleiding organiseert in Educomverband met de andere hogescholen een uitwisseling van beoordelaars en afstudeerwerken. De uitkomsten van het oordeel van de 'vreemde ogen' vormen voor de opleiding de start van een meta-analyse van afstudeerwerken van 2014-2015. De meta-analyse leidt, na afronding in de eerste periode van 2015-2016, zo nodig tot aanpassing van de onderzoekslijn, beoordelingscriteria en beoordelingsproces.

Belangrijke elementen uit het meerjarenplan (2015-2020) van de faculteit met betrekking tot de opleiding zijn de formulering van: (i) gezamenlijke kaders voor onderzoekslijn, onderzoeksagenda en (beoordeling) eindniveau; (ii) afspraken met scholen in de regio omtrent onderzoeksvragen; (iii) verbetercycli rond toets- en beoordelingsprocessen; en (iv) verdere professionalisering en specialisering van docenten in het kader van onderzoek en beoordeling. De opleiding beoogt hierbij de verbinding tussen onderwijs en onderzoek continu te verbeteren.

Het auditpanel heeft vastgesteld dat het proces van borging van het toetsstelsel en afstudeerniveau in 2013-2014 bij de opleiding in de versnelling is geraakt door de afronding van de eigen discussie met betrekking tot de invoering van rubrics bij de beoordeling en door de fusie met Sociaal Werk, die al geleid heeft tot belangrijke beslissingen, zoals: (i) de aanstelling van hogeschoolhoofddocenten; (ii) de betrokkenheid van lectoraten bij de ontwikkeling van het praktijkgericht onderzoek van de opleiding; (iii) de aanscherping van onderzoeksvisie en onderzoekslijn; (iv) de formulering van een onderzoeksagenda voor docenten en studenten; en (v) onderscheid tussen begeleiders en beoordelaars bij beoordeling van afstudeerwerken. Het panel is van oordeel dat de opleiding hiermee aannemelijk heeft gemaakt, dat ze een onomkeerbaar proces heeft ingezet naar borging van het afstudeerniveau.

Gerealiseerd niveau

Het auditpanel heeft toetsen van verschillende studiejaar bestudeerd (onder andere Schrijven, Natuuronderwijs NTO2, Mens en Maatschappij, Leerlingzorg Taal) en heeft vastgesteld dat deze adequaat zijn. In de loop van de studie neemt de complexiteit van de toetsopdrachten toe en wordt er een grotere zelfstandigheid van de student verwacht. De studenten die het auditpanel sprak, waren tevreden over de toetsen.

Het auditpanel heeft, conform voorschrift van de NVAO, uit de overzichten van de afgestudeerden uit de twee voorgaande cohorten een selectie gemaakt: totaal 28 afstudeerproducten heeft het panel beoordeeld. De steekproef is aselekt en gestratificeerd uitgevoerd.

Oordeel (1)

Van de 28 beoordeelde afstudeerdossiers beoordeelt het panel er in eerste instantie 4 met een onvoldoende waar de opleiding een voldoende toekent. Bij hogere cijfers heeft het auditpanel vaak een lagere becijfering. In essentie ziet het panel met name de volgende ontwikkelingspunten met betrekking tot het praktijkgerichte onderzoek dat studenten uitvoeren:

(i) verbetering van een redeneerlijn met daarin: probleem-onderzoeksvraag-onderzoeksmethode-resultaten en interpretatie (ii) vergroting van het aantal internationale bronnen, (iii) meer kritische reflectie op eigen onderzoek en onderzoeksresultaten en (iv) meer literatuur en theoretische onderbouwing in de portfolio's. De portfolio's verschillen erg in omvang, zijn zeer persoonsgericht en soms wijdlopieg. Het panel heeft geen kwaliteitsverschil tussen de opleidingsvarianten kunnen ontdekken.

Opschaling

Het panel heeft allereerst een cross-examination toegepast, waarbij auditoren de eerste vijf door hen beoordeelde praktijkonderzoeken uitwisselden. Daarna heeft het panel door middel van een tweede (aselecte) steekproef 6 eindschrijftjes en 2 afstudeerportfolio's opgevraagd en beoordeeld.

Oordeel (2)

Het panel oordeelde positief over alle 6 opgeleverde eindschrijftjes uit de tweede steekproef. Ook nu viel echter de hogere becijfering door de opleiding op.

Bij de in de opschaling beoordeelde afstudeerportfolio's heeft het auditpanel voorts een verbetering geconstateerd met betrekking tot het verplicht gebruik van bronnen. Wat studenten er vervolgens van geleerd hebben, komt echter niet concreet in de beoordeelde portfolio's aan de orde.

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding voor de beoordeling van de afstudeeronderzoeken en portfolio's voor studiejaar 2013 – 2014 nog geen rubrics beschikbaar had. Wat betreft de beoordelingscriteria met betrekking tot de afstudeerportfolio's gelden de volgende aandachtspunten die betrekking hebben op het ontbreken van voldoende: (i) ordening van eindkwalificaties waar de student op moet reflecteren; (ii) theoretisch onderbouwing van de reflecties; (iii) helderheid over het doel van het portfolio; en (iv) cesuur bepaling waardoor duidelijk is wanneer het product voldoende of onvoldoende is. In de beoordelingscriteria met betrekking tot de portfolio's die het panel van eerdere studie jaren heeft bekeken, zag het panel overigens dezelfde mankementen.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de opleiding op dit moment beschikt over een werkend systeem van toetsen en beoordelen. De examencommissie en de toetscommissie hebben een zelfstandige positie ten opzichte van het management en vervullen hun verantwoordelijkheden op een deskundige en proactieve manier. De opleiding heeft het afstudeerproces goed beschreven, maar toont in de uitvoering ervan nog mankementen.

Het auditpanel komt op basis van deze afweging voor Standaard 16 tot het oordeel 'voldoende'. Zowel opleiding als auditpanel vinden het een goede zaak het afstudeerproces van de opleiding over een jaar nogmaals te laten beoordelen door hetzelfde auditpanel om de effecten van de ingezette verbeteringen te kunnen vaststellen.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

De hbo-bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs van De Haagse Hogeschool biedt een helder gestructureerd, actueel en op kwaliteitsverbetering van het onderwijs gericht programma aan dat direct aansluit op de beoogde eindkwalificaties.

Het auditpanel was onder de indruk van het enthousiasme dat het team en het management lieten zien bij de veranderingen die bij De Haagse Hogeschool en de opleiding gaande zijn. Het panel ziet grote voordelen voor de opleiding doordat zij onderdeel is geworden van de nieuwe Faculteit SWE met betrekking tot de doorontwikkeling van het praktijkonderzoek.

Gelet op de kwaliteit van de hbo-bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs van De Haagse Hogeschool, is het panel van oordeel, dat zij in aanmerking komt voor een accreditatie voor een periode van zes jaar.

Het auditpanel ziet samen met de opleiding nog wel een flinke ontwikkelagenda voor de opleiding. De ingezette veranderingen in de SLOT-lijn, het praktijkonderzoek en normvinding bij de eindwerken vergen nog een flinke inspanning en zorgvuldige monitoring van de voortgang.

6. AANBEVELINGEN

Het auditpanel beveelt de opleiding aan:

- het ontwikkelde beoordelingssysteem voor de eindwerken (rubrics) te gebruiken en voort te gaan met kallibreersessies, nodig om tot een goede afstemming tussen examinatoren te komen;
- ook rubrics voor de beoordeling van de portfolio's te ontwikkelen met een duidelijke cesuurbepaling;
- studenten in alle leerjaren te begeleiden bij het kritisch reflecteren op hun ontwikkeling richting de te verwerven competenties en op het gebruik van literatuur hierbij;
- de synergie tussen onderwijs en onderzoek verder te versterken door lectoren blijvend te betrekken bij de opleiding;
- zich de komende tijd te concentreren op de uitvoering van ingezette veranderingen bij de SLOT-lijn en praktijkonderzoeken en meer aandacht te besteden aan theoretische onderbouwing bij de portfolio's en bij de afstudeeronderzoeken;
- de kwaliteitszorgcirkel rond te maken door de resultaten van de belangrijke maatregelen op het gebied van onderzoek en de toetsproducten van de studieloopbaanbegeleiding zichtbaar te maken.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen De Haagse Hogeschool hbo-bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs voltijd / deeltijd	
Onderwerpen / Standaarden	Oordeel
Beoogde eindkwalificaties	
Standaard 1. Beoogde eindkwalificaties	G
Programma	
Standaard 2. Oriëntatie programma	G
Standaard 3. Inhoud programma	V
Standaard 4. Vormgeving programma	V
Standaard 5. Instroom programma	G
Standaard 6. Studeerbaarheid programma	V
Standaard 7. Omvang en duur programma	V
Personeel	
Standaard 8. Doeltreffendheid personeelsbeleid	V
Standaard 9. Kwalificaties personeel	V
Standaard 10. Omvang personeel	V
Voorzieningen	
Standaard 11. Huisvesting en materiele voorzieningen	G
Standaard 12. Studiebegeleiding en informatievoorziening	V
Kwaliteitszorg	
Standaard 13. Periodiek evalueren	V
Standaard 14. Evalueren en verbetermaatregelen	V
Standaard 15. Betrekken van partijen bij interne kwaliteitszorg	V
Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	
Standaard 16. Toetsen en gerealiseerde eindkwalificaties	V
Algemeen eindoordeel	V

BIJLAGE II Opleidings specifieke eindkwalificaties

Koppeling Dublin Descriptoren, generieke hbo-competenties en SBL-competentiegebieden

Bachelor Dublin Descriptoren		Generieke hbo-competenties	SBL-competentie-gebieden
Kennis en inzicht	Heeft aantoonbare kennis en inzicht van een vakgebied, waarbij wordt voorgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet onderwijs en dit wordt overtroffen; functioneert doorgaans op een niveau waarop met ondersteuning van gespecialiseerde handboeken, enige aspecten voorkomen waarvoor kennis van de laatste ontwikkelingen in het vakgebied vereist is.	Brede professionalisering Multidisciplinaire integratie	Interpersoonlijk Pedagogisch Vakinhoudelijk & didactisch
Toepassen	Is in staat om zijn/ haar kennis en inzicht op dusdanige wijze toe te passen, dat dit een professionele benadering van zijn/ haar werk of beroep laat zien en beschikt verder over de competenties voor het opstellen en verdiepen van argumentaties en voor het oplossen van problemen op het vakgebied	Probleemgericht werken Wetenschappelijk onderzoek Creativiteit en complexiteit in handelen	Interpersoonlijk Pedagogisch Vakinhoudelijk & didactisch Organisatorisch Reflectie en persoonlijke ontwikkeling
Oordeelsvorming	Is in staat om relevante gegevens te verzamelen en interpreteren (meestal op het vakgebied) met het doel een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevant sociaal maatschappelijke, wetenschappelijke of ethische aspecten.	Methodisch en reflectief denken en handelen Besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid	Interpersoonlijk Pedagogisch Vakinhoudelijk & didactisch Reflectie en persoonlijke ontwikkeling
Communicatie	Is in staat om informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op een publiek bestaande uit specialisten en niet- specialisten.	Sociaal communicatieve bekwaamheid Basiskwalificering voor managementfuncties	Organisatorisch Samenwerking met collega's Samenwerking met omgeving
Leervaardigheden	Bezit de leervaardigheden, die noodzakelijk zijn om een vervolgstudie die een hoog niveau van autonomie veronderstelt aan te gaan.	Transfer en brede inzetbaarheid Brede professionalisering	Reflectie en persoonlijke ontwikkeling

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

Dagopleiding, Propedeuse, studiejaar 1

Beheersingsniveau: hoofdfasebekwaam

Fase van betrokkenheid: zelfbetrokken, taakbetrokken

Jaar	blokken				Interpersoonlijk competent (1)	Pedagogisch competent (2)	Didactisch en vakinhoudelijk competent (3)	Organisatorisch competent(4)	Competent in samenwerken met collega's (5)	Competent in samenwerken met de omgeving (6)	Competent in reflectie en ontwikkeling (7)
	1	2	3	4							
Onderwijsseenheid (* Kwalitatieve eis voor BSA)											
Introductie taal/rekenen/wo (PABO-INTROD1-13)	x						x	x	x		
Onderwijskunde middenbouw 1 (PABO-OWK1D1-13)	x				x	x	x	x			x
Logopedie screening (PABO-LOGOD1-13)	x	x			x	x	x	x	x	x	x
Basiskennisstoets rekenen A Basiskennisstoets taal A (PABO-BKTAD1-13)*	x	x	x				x				
Basiskennisstoets rekenen B (PABO-REKBD1-13)****		x	x	x			x				
Schrijfvaardigheid taal TOA (PABO-TAAL2D1-13)*****	x				x	x	x	x			x
Kennisbasistoetsen Mens en Wereld (PABO-BKTMWD1-13)	x	x	x	x			x				
Wereldoriëntatie 1 Aardrijkskunde Geschiedenis Gezondheidskunde (PABO-WO1D1-13)		x			x	x	x	x	x	x	x
Rekenen middenbouw (PABO-REKMD1-13)		x					x	x			x
Onderwijskunde middenbouw 2 (PABO-OWK2D1-13)		x			x	x	x	x			x
Taal middenbouw						x	x	x			
Kunstzinnige vorming 1 Muziek Drama (PABO-KV1D1-13)	x	x			x	x	x				x
Engels eigenvaardigheid (PABO-ENG1-13)	x	x					x			x	x
Stage semester 1 (PABO-STAGE1D1-13)*	x	x			x	x	x	x	x	x	x

Jaar	blokken				Interpersoonlijk competent (1)	Pedagogisch competent (2)	Didactisch en vakinhoudelijk competent (3)	Organisatorisch competent(4)	Competent in samenwerken met collega's (5)	Competent in samenwerken met de omgeving (6)	Competent in reflectie en ontwikkeling (7)
	1	2	3	4							
Onderwijsseenheid (* Kwalitatieve eis voor BSA)											
Portfolio semester 1 (PABO-PF1D1-13)	x	x			x	x	x	x	x	x	x
Bewegingsonderwijs (PABO-BEWD1-13)			x	x	x	x	x	x	x		
Onderwijs aan kleuters Taal Rekenen Onderwijskunde (PABO-OWKKLD1-13)			x		x	x	x	x	x		x
Project Grote stad (PABO-STADD1-13)			x		x		x	x	x	x	x
Stage periode 2A (PABO-STAGE2D1-13)*			x		x	x	x	x	x	x	x
Kunstzinnige vorming 2 Muziek Tekenen Handvaardigheid (PABO-KV2D1-13)		x	x	x			x	x			x
Rekenen bovenbouw (PABO-REKBD1-13)				x		x	x	x			x
Wereldoriëntatie 2 Aardrijkskunde Geschiedenis Gezondheidskunde NTO1 (PABO-WO2D1-13)			x	x	x	x	x	x	x	x	x
Onderwijs in de bovenbouw Taal Onderwijskunde (PABO-OWKBBD1-13)				x	x	x	x	x			x
Stage periode 2B (PABO-STAGE3D1-13)*				x	x	x	x	x	x	x	x
Portfolio semester 2 (PABO-PF2D1-13)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Totaal (van 37)					19	24	37	28	15	11	24

Hoofdphase, studiejaar 2, Dagopleiding

Beheersingsniveau: differentiatiefasebekwaam

Fase van betrokkenheid: taakbetrokken

Jaar DAG 2	blokken				Interpersoonlijk competent (1)	Pedagogisch competent (2)	Didactisch en vakinhoudelijk competent (3)	Organisatorisch competent(4)	Competent in samenwerken met collega's (5)	Competent in samenwerken met de omgeving (6)	Competent in reflectie en ontwikkeling (7)
	1	2	3	4							
Onderwijseenheid											
Project Wereldoriëntatie 1 Natuur en Techniek (NTO2) (PABO-WO1D2-13)	x				x	x	x	x	x	x	x
Kunstzinnige vorming 1 Muziek (PABO-KV1D2-13)	x						x	x			x
Onderwijskunde aan kleuters, incl. onderwijs ontwerpdracht (PABO-OWK1D2-13)	x	x			x	x	x	x	x	x	x
Taal groep 1,2 en 3 Schrijven Logopedie FOVAB (PABO-TAAL1D2-13)	x	x			x x x	x x x	x x x	x x x	x	x	x x x
Engels eigenvaardigheid (PABO-ENG1D2-13)	x	x					x			x	x
Rekenen Basisvaardigheden (PABO-REK1D2-13)	x	x					x				
Project techniek en wetenschap (PABO-WO2D2-13)	x	x			x	x	x	x	x	x	x
Kunstzinnige vorming 2 Tekenen Handvaardigheid (PABO-KV2D2-13)	x	x			x x	x	x x	x x			x x
Bewegingsonderwijs kleuters (PABO-BEWD2-13)	x	x			x	x	x	x	x		x
Stage semester 1 (PABO-STAGE1D2-13)	x	x			x	x	x	x	x	x	x
Portfolio semester 1 (PABO-PF1D2-13)	x	x			x	x	x	x	x	x	x

Jaar DAG 2	blokken				Interpersoonlijk competent (1)	Pedagogisch competent (2)	Didactisch en vakinhoudelijk competent (3)	Organisatorisch competent(4)	Competent in samenwerken met collega's (5)	Competent in samenwerken met de omgeving (6)	Competent in reflectie en ontwikkeling (7)
	1	2	3	4							
Onderwijseenheid											
Onderwijskunde MB/BB1 (PABO-OWK2D2-13)			x		x	x	x				
Taal Middenbouw (PABO-TAAL3D2-13)			x				x	x			x
Rekenen MB/BB (PABO-REK3D2-13)			x	x			x				
Wereldoriëntatie 3 Aardrijkskunde (GEO3) Geschiedenis (GES3) Natuur/techniek (NTO3) (PABO-WO3D2-13)			x	x	x	x	x	x	x	x	x x x
Stage periode 2A (PABO-STAGE2D2-13)			x		x	x	x	x	x	x	x
Kunstzinnige vorming 3 Dans en Drama Project musical (PABO-KV3D2-13)			x		x	x	x	x	x	x	
Onderwijskunde MB/BB2 (PABO-OWK3D2-13)				x			x				x
Taal Bovenbouw (PABO-TAAL4D2-13)				x			x				
Engels EIBO (PABO-ENG2D2-13)				x			x				x
Stage periode 2B (PABO-STAGE3D2-13)				x	x	x	x	x	x	x	x
Portfolio semester 2 (PABO-PF2D2-13)			x	x	x	x	x	x	x	x	x
Totaal (van 27)					17	19	27	19	13	13	22

Hoofdfase, studiejaar 3, Dagopleiding

Beheersingsniveau: LIO-bekwaam/ Fase van betrokkenheid: leerlingbetrokken

Jaar DAG 3	Blokken				Interpersoonlijk competent (1)	Pedagogisch competent (2)	Didactisch en vakinhoudelijk competent (3)	Organisatorisch competent(4)	Competentie samenwerken met collega's (5)	Competentie samenwerken met de omgeving (6)	Competentie reflectie en ontwikkeling (7)
	1	2	3	4							
Onderwijsseenheid											
Onderzoeksvaardigheden bij minor	x						x				x
Minor periode 1A (PABO-MINOR1D3-13)	x				x	x	x	x	x	x	x
Minor periode 1B (PABO-MINOR2D3-13)		x			x	x	x	x	x	x	x
Kennisbasistoets taal (PABO-TAAL1D3-13)	x	x	x	x			x				
Kennisbasistoets rekenen (PABO-REK1D3-13)	x	x	x	x							
Ontwikkelingsportfolio (PABO-PF1D3-13)			x		x	x	x	x	x	x	x
Opbrengstgericht werken (PABO-OWKD3-13)			x		x	x	x	x	x	x	x
Groepsplan (PABO-SPECD3-13)			x		x	x	x	x	x	x	x
Stage semester 2 (PABO-STAGED3-13)			x	x	x	x	x	x	x	x	x
Zorg 1 (PABO-ZORG1D3-13)				x	x	x	x	x	x	x	x
Zorg 2 (PABO-ZORG2D3-13)				x	x	x	x	x	x	x	x
Communiceren (PABO-TAAL2D3-13)				x	x				x		
Presentatieportfolio (PABO-PF2D3-13)				x	x	x	x	x	x	x	x
Totaal (van 13)					10	9	12	9	10	10	10

Hoofdfase, studiejaar 4, Dagopleiding

Beheersingsniveau: Startbekwaam/ Fase van betrokkenheid: Organisatiebetrokken

Jaar DAG 4	Blokken				Interpersoonlijk competent (1)	Pedagogisch competent (2)	Didactisch en vakinhoudelijk competent (3)	Organisatorisch competent(4)	Competentie samenwerken met collega's (5)	Competentie samenwerken met de omgeving (6)	Competentie reflectie en ontwikkeling (7)
	1	2	3	4							
Onderwijsseenheid											
Project organisatie en innovatie (PABO-ORG/IND4-13)	x	x					x		x	x	x
Startassistent opleiden in school (PABO-STAGE1D4-13)	x	x			x	x	x	x	x	x	x
Ontwikkelportfolio (PABO-PF1D4-13)	x	x			x	x	x	x	x	x	x
Blokstage opleiden in school (PABO-STAGE2D4-13)			x		x	x	x	x	x	x	x
Afstudeerportfolio (PABO-PF2D4-13)			x	x	x	x	x	x	x	x	x
Afstudeerscriptie (PABO-SCRIPD4-13)			x	x	x	x	x	x	x	x	x
Tutoring/projecten 1 (PABO-TUTOPRO1-08)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Tutoring/projecten 2 (PABO-TUTOPRO2-08)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Tutoring/projecten 3 (PABO-TUTOPRO3-08)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Tutoring/projecten 4 (PABO-TUTOPRO4-08)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Tutoring/projecten 5 (PABO-TUTOPRO5-08)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Totaal (van 11)					10	10	11	10	11	11	11

Avondopleiding, Propedeuse, studiejaar 1

Beheersingsniveau: hoofdfasebekwaam

Fase van betrokkenheid: zelfbetrokken, taakbetrokken

Jaar	blokken				Interpersoonlijk competent (1)	Pedagogisch competent (2)	Didactisch en vakinhoudelijk competent (3)	Organisatorisch competent (4)	Competent in samenwerken met collega's (5)	Competent in samenwerken met de omgeving (6)	Competent in reflectie en ontwikkeling (7)
	1	2	3	4							
Onderwijsseenheid (* Kwalitatieve eis voor BSA)											
Introductie taal/rekenen/wo (PABO-INTROP1-12)	x						X	X	X		
Onderwijskunde middenbouw 1 (PABO-OWK1P1-12)	x				X	X	X	X			X
Logopedie screening (PABO-LOGOP1-12)	x	x			X	X	X	X	X	X	X
Kennisbasistoets rekenen A Kennisbasistoets taal A (PABO-BKTAP1-12)*	x	x	x	x			X				
Kennisbasistoets rekenen B Kennisbasistoets taal B (PABO-BKTBP1-12)*	x	x	x	x			X				
Kennisbasistoetsen Mens en Wereld (PABO-BKTMWP1-12)	x	x	x	x			X				
Wereldoriëntatie 1 Aardrijkskunde Geschiedenis Gezondheidskunde (PABO-WO1P1-12)		x			X	X	X	X	X	X	X
Rekenen middenbouw (PABO-REKMP1-12)		x					X	X			X
Onderwijskunde middenbouw 2 (PABO-OWK2P1-12)		x			X	X	X	X			X

Taal Middenbouw (PABO-TAALP1-12)	x	x				X	X	X			X
Kunstzinnige vorming 1 Muziek/Drama (PABO-KV1P1-12)	x	x			X	X	X				X
Stage semester 1 (PABO-STAGE1P1-12)	x	x			X	X	X	X	X	X	X
Portfolio semester 1 (PABO-PFP1-12)	x	x			X	X	X	X	X	X	X
Bewegingsonderwijs (PABO-BEWP1-12)			x		X	X	X	X			
Onderwijs aan kleuters Taal Rekenen Onderwijskunde (PABO-OWKKLP1-12)			x		X	X	X	X	X		X
Project Grote stad (PABO-STADP1-12)			x		X		X	X	X	X	X
Stage periode 3 (PABO-STAGE2P1-12)			x		X	X	X	X	X	X	X
Kunstzinnige vorming 2 Muziek/Tekenen/Handvaardigheid (PABO-KV2P1-12)	x	x	x				X	X			X
Rekenen bovenbouw (PABO-REKBP1-12)			x			X	X	X			X
Wereldoriëntatie 2 Aardrijkskunde Geschiedenis Gezondheidskunde NTO1 (PABO-WO2P1-12)			x	x	X	X	X	X	X	X	X
Onderwijs in de bovenbouw Taal			x			X	X	X			

Onderwijskunde (PABO-OWKBBP1-12)					X	X	X	X			X
Stage periode 4 (PABO-STAGE3P1-12)			x		X	X	X	X	X	X	X
Portfolio semester 2 (PABO-PFP2-12)			x	x	X	X	X	X	X	X	X
Totaal (van 32)					18	23	32	26	14	10	23

Hoofdfase, studiejaar 2, Avondopleiding

Beheersingsniveau: differentiatiefasebekwaam

Fase van betrokkenheid: taakbetrokken

Jaar	blokken				Interpersoonlijk competent (1)	Pedagogisch competent (2)	Didactisch en vakinhoudelijk competent (3)	Organisatorisch competent (4)	Competent in samenwerken met collega's (5)	Competent in samenwerken met de omgeving (6)	Competent in reflectie en ontwikkeling (7)
	1	2	3	4							
Onderwijskunde kleuters 1, incl. onderwijs ontwerpopdracht	x	X			X	X	X	X	X	X	X
Tekenen/handvaardigheid	x	X			X X	X	X X	X X			X X
Muziek	x						X	X			X
Onderwijskunde MB/BB2	x	X	x	x	X	X	X	X	X	X	X
Taal groep 1,2,3, logopedie en bordschrijven	x	X			X X X	X X X	X X X	X X X	X X X	X X X	X X X
rekenen basisvaardigheden	x	X					X				
Bewegen kleuters	x	X			X	X	X				X
Engels eigen vaardigheid			x				X			X	X
Project techniek en wetenschap	x	x			X	X	X	X	X	X	X
Project wereldoriëntatie	x				X	X	X	X	X	X	X
Burgerschapskunde				x	X	X	X		X		X
Onderwijskunde middenbouw/schoolpedagogiek			X		X	X	X				X
Taal middenbouw			X				X	X			X
Rekenen MB/BB			X				X				

WO 3			X		X	X	X	X	X	X	X
Taal bovenbouw			x				X				
Engels EIBO				x			X				X
Stage	x	x	x	x	X	X	X	X	X	X	X
Project kunstzinnige vorming			x		X		X	X	X	X	X
Totaal (van 22)					15	13	22	14	10	10	19

Hoofdfase, studiejaar 3, Avondopleiding

Beheersingsniveau: LIO-bekwaam

Fase van betrokkenheid: leerlingbetrokken

Jaar	blokken				Interpersoonlijk competent (1)	Pedagogisch competent (2)	Didactisch en vakinhoudelijk competent (3)	Organisatorisch competent (4)	Competent in samenwerking met collega's (5)	Competent in samenwerking met de omgeving (6)	Competent in reflectie en ontwikkeling (7)
	1	2	3	4							
Onderwijsseenheid (* Kwalitatieve eis voor BSA)											
Onderzoeksvaardigheden	x						X				X
Minor	x				X	X	X	X	X	X	X
Leerkring jonge kind/oude kind	x				X	X	X	X	X	X	X
OWK Brede school		x				X	X	X	X	X	X
Beeldende Vorming		x				X	X	X			X
Communicatie		x			X				X	X	
Opbrengst gericht Werken		x			X	X	X	X	X	X	X
Landelijke eindtoets taal	x		x				X				

Landelijke eindtoets rekenen	x		x				X				
Leertheorieën			x				X			X	
Ontwikkelingspsychologie			x			X	X				X
Orthopedagogische afstemming			x			X	X	X	X	X	X
ZORG taal/ rekenen				x		X	X	X	X	X	X
Bewegen ZORG				x		X	X	X	X	X	
Omgaan met problemen			x		X	X	X		X	X	X
Orthopedagogiek			x		X	X	X	X	X	X	X
Stage	x	x	x	x	X	X	X	X	X	X	X
Ontwikkelportfolio	x	x	x	x	X	X	X	X	X	X	X
Presentatieportfolio				x	X	X	X	X	X	X	X
Kindbiografie			x		X	X	X	X			X
Groepsbiografie			x		X	X	X	X	X	X	X
Totaal (van 21)					12	16	20	14	14	15	16

Hoofdphase, studiejaar 4, Avondopleiding

Beheersingsniveau: Startbekwaam

Fase van betrokkenheid: Organisatiebetrokken

Jaar	blokken					Interpersoonlijk competent (1)	Pedagogisch competent (2)	Didactisch en vakinhoudelijk competent (3)	Organisatorisch competent (4)	Competent in samenwerken met collega's (5)	Competent in samenwerken met de omgeving (6)	Competent in reflectie en ontwikkeling (7)
	1	2	3	4								
Onderwijsseenheid (* Kwalitatieve eis voor BSA)												
Minor	x					X	X	X	X	X	X	X
Profieldeel 1: mens en natuur		x					X	X			X	X
Profieldeel 2: muziek		x						X				
Profieldeel 3: beeldende vorming		x						X				
Specialisatiebijeenkomsten		x				X	X	X	X	X	X	X
Ontwikkelportfolio		x				X	X	X	X	X	X	X
Specialisatiestage			x	x		X	X	X	X	X	X	X
LIO-stage			x	x		X	X	X	X	X	X	X
Afstudeerscriptie			x	x		X	X	X	X	X	X	X
Afstudeerportfolio			x	x		X	X	X	X	X	X	X
Totaal (van 10)						7	8	10	7	7	8	8

BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels

**Auditprogramma Uitgebreide Opleidingsbeoordeling t.b.v. hbo-bachelor
Opleiding tot Leraar Basisopleiding – Haagse Hogeschool – 29 en 30 september 2014**

Definitief programma – dag 1

Varianten: voltijd en deeltijd

Locatie: Den Haag

Datum audit: 29 september 2014

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners	Audit panel	Onderwerpen
12.15 – 12.30	SL.1.29	Inloop & ontvangst auditteam		
12.30 – 13.30	SL.1.29	Werklunch	audit panel	- Vooroverleg
13.30 – 14.30	SL.1.29	Faculteitsmanagement Mw. drs. N. (Nienke) van Dijk, directeur Faculteit Sociaal Werk & Educatie Opleidingsmanagement Drs. F.G.F.M. (Frans) Bolsius, ex-directeur Pedagogische Academie voor Basisonderwijs Drs. J.A. (Arno) van Houwelingen, opleidingsmanager Opleiding tot Leraar Basisonderwijs en Opleiding Pedagogiek, ex- teamleider Dagopleidingen Mw. E. (Elly) Taal MEd, ex-teamleider Avondopleidingen	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> - Strategisch beleid, visie, missie (MVS) - Ontwikkelingen in het werkveld / relatie beroepenveld - Marktpositie / positionering & profilering - Kwaliteit instromende student - Internationale focus - Visie op toegepast onderzoek / lectoraat & kenniskring - Kwaliteitszorg - Personeelsbeleid / Scholing - Resultaten / Onderwijsrendement - Kwaliteitsdocumenten - Focuspuntenbrief OCW: Kwaliteit van de instromende student, Implementatie kennisbases en toetsing ervan in het curriculum, Kwaliteit van docenten (op de opleiding en op de werkplek) en kwaliteit van de vakdidacticus in het bijzonder. - Lerarenagenda - Eindrapport monitor krachtig meesterschap
14.30 – 14.45	SL.1.29			- intern overleg

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners	Audit panel	Onderwerpen
14.45 – 15.45	SL.1.29	Docenten Dhr. M. (Michel) Hogenes, voorzitter curriculumcommissie Mw. A.G. (Anouk) van Belle-Akkerboom MSc, lid curriculumcommissie en domeinexpert Onderwijskunde Mw. drs. L.J.C. (Lisa) Kramer, domeinexpert Rekenen/Wiskunde Mw. A.R.J. (Anouk) Valkenburg MSEN, domeinexpert Taal Drs. G.P. (Gert) van der Slikke, domeinexpert Wereldoriëntatie Dhr. L. (Leen) van der Sloot, MOC, expert Stage/Opleiden in de School Dhr. L.M. (Ludo) Lohbeck, expert Master SEN-traject Dhr. S.F.J.M. (Sigurd) Rimmelzwaan, expert internationalisering	audit panel	Inhoudelijk opleidingskader en curriculum <ul style="list-style-type: none"> - Curriculumontwikkeling, -evaluatie en – bijstelling in het algemeen - Kenmerken en inhoud van het programma (karakteristieken) - Samenhang programma (ook instroom, aansluiting – propedeuse) - Implementatie kennisbasis - Praktijkcomponenten - Internationalisering - Toetsbeleid, toetsen en beoordelen (ook kennistoetsing) - Toegepast onderzoek - Studieloopbaanbegeleiding - Studeerbaarheid, studielast - Relatie met / input van beroepenveld - Ontwikkelingen beroepsdomein - Professionele ruimte / scholing - Werkdruk - Focuspuntenbrief OCW: Kwaliteit van de instromende student, Implementatie kennisbases en toetsing ervan in het curriculum, Kwaliteit van docenten (op de opleiding en op de werkplek) en kwaliteit van de vakdidacticus in het bijzonder. - Lerarenagenda - Eindrapport monitor krachtig meesterschap
15.45 – 16.00	SL.1.29			- intern overleg

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners	Audit panel	Onderwerpen
16.00 – 16.45	SL.1.29/ STR.1.73	<p>Alumni</p> <p>Aschraf Amri, Dagopleiding specialisatie bovenbouw 2009- 2013</p> <p>Sabine de Ridder, Dagopleiding SEN- traject 2011-2014, oud-lid Opleidingscommissie en Academieraad</p> <p>Hester van Waart- de Hooge, Verkorte Leerroute 2012-2014, oud- lid Opleidingscommissie</p> <p>Monique van Merwijk, Dagopleiding propedeuse 1997-1998, Avondopleiding 2012-2014</p> <p>Ilona Holsnijders, Dagopleiding, specialisatie middenbouw 2010-2014, oud-lid Opleidingscommissie</p> <p>Vertegenwoordigers van het werkveld</p> <p>Mw. A. (Adrie) Weeda, coördinator Opleiding en Ontwikkeling, De Haagse Scholen</p> <p>Drs. E. (Bert) Klompmaker, directeur/ bestuurder, Librijn Openbaar Onderwijs</p> <p>Mw. B.D. (Brigitte) van den Bogert, bovenschools coördinator Opleiden in de School, Openbaar Primair Onderwijs Zoetermeer</p> <p>Mw. M. (Miranda) de Heer, stagecoördinator Stichting Klasse</p> <p>Mw. P. (Paula) van Wijk, opleider in de school, Stichting Openbaar Onderwijs Westland</p>	Audit panel	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kwaliteit van het programma en de afgestudeerden ▪ samen opleiden, begeleiden en beoordelen op de werkplek ▪ betrokken bij de interne kwaliteitszorg

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners	Audit panel	Onderwerpen
16.45 – 17.30	SL.1.29/ STR.1.73	Open spreekuur	Deel audit panel	- eveneens beschikbaar voor: bestudering documenten ter inzage
		Rondleiding + Verificatie documenten	Deel audit panel	- Verificatie algemene en opleidings specifieke voorzieningen (denk aan: mediatheek, ICT-voorzieningen, studentvolgsysteem) - eveneens beschikbaar voor: bestudering documenten ter inzage
17.30 – 18.30	DOK.75	Diner	Audit panel	▪ intern overleg
18.30 – 20.00	OV. 5 ^e verdieping	At-random lesbezoek (avond) Avond 1A Introductie Rekenen, OV. 5.74.1, docent mw. drs. L.J.C. (Lisa) Kramer Avond 1B Onderwijskunde Middenbouw, OV. 5.45, docent dhr. W. (Walter) Fernandes MEd Avond 2 Mens en Natuur NTO2, OV. 5.43, docent dhr. J.G.J. (Hans) van der Grind Avond 3 Onderzoeksvaardigheden, OV. 5.81, docent mw. M.S.A. (Miranda) de Hei MSc Verkorte Leerroute 1 Onderwijskunde Beroep Leraar Basisonderwijs, OV. 5.35, docent dhr. L. (Ludo) Lohbeck Verkorte Leerroute 2A Taal Thema 1, OV. 5.70, docent dhr. F.C.A. (Christian) Brouwer Verkorte Leerroute 2B Ontwikkelingspsychologie, OV. 5.07, docent dhr. P.A. (Peter) Hoogenboom	Audit panel	

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners	Audit panel	Onderwerpen
20.00 – 21.00	SL.1.29	Studenten Avondopleidingen (deeltijd) Maarten Wright, tweedejaars student Verkorte Leerroute Sabine van der Kleij, eerstejaars student Verkorte Lerroute Floor van der Noordt, vierdejaars student Avondopleiding, ex- lid Opleidingscommissie Anouk Nettenbreijer, derdejaars student Avondopleiding Hans Bijdam, tweedejaars student Avondopleiding Emiline van Gorp, tweedejaars student Avondopleiding Ivona Bojic, eerstejaars student Avondopleiding	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kwaliteit docenten ▪ Informatievoorziening - Aansluiting vooropleiding / toelating - Opleiden in de (stage)school - Toetsen en beoordelen - Studiebegeleiding, studeerbaarheid / studielast - Materiële voorzieningen - Afstuderen

Definitief programma – dag 2

Varianten: voltijd en deeltijd

Locatie: Den Haag

Datum audit: 30 september 2014

Tijd	Locatie	Gesprekspartners	Audit panel	Onderwerpen
08.30 – 08.45	SL.1.29	Inloop & ontvangst auditteam	audit panel	
08.45 – 09.45	SL.1.29	<p>Studenten dagopleidingen (voltijd)</p> <p>Eva van der Voort, vierdejaars student Dagopleiding, specialisatie bovenbouw, lid Academieraad, lid Opleidingscommissie</p> <p>Esther Spruijt, vierdejaars student Dagopleiding, specialisatie middenbouw</p> <p>Rabia El Harbachi, derdejaars student SEN-traject, lid Academieraad</p> <p>Mike de Geer, derdejaars student Dagopleiding, lid organisatieteam Introductieweek</p> <p>Michael Pauli, derdejaars student Dagopleiding, lid Opleidingscommissie</p> <p>Charlotte Koning, tweedejaars student SEN-traject</p> <p>Rosa Noordermeer, tweedejaars student Dagopleiding, lid Opleidingscommissie en Academieraad</p> <p>Saliha El Emrani, eerstejaars student Dagopleiding</p>	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> - Kwaliteit docenten - Informatievoorziening - Aansluiting vooropleiding / toelating - Opleiden in de (stage)school - Toetsen en beoordelen - Studiebegeleiding Studeerbaarheid / studielast - Materiële voorzieningen - Afstuderen

Tijd	Locatie	Gesprekspartners	Audit panel	Onderwerpen
09.45 - 10.30	SL.1.29	<p>Praktijkgericht onderzoek: lector(en), leden van de kenniskring en afstudeerbegeleiders</p> <p>Mw. dr. E. (Ellen) Sjoer, lector Duurzame Talentontwikkeling van Leraren</p> <p>Mw. M.S.A. (Miranda) de Hei, MSc, lid Kenniskring Lectoraat Duurzame Talentontwikkeling van Leraren en afstudeerscriptiebegeleider</p> <p>Mw. dr. D. (Daniela) Polisenska, afstudeerscriptiebegeleider</p> <p>Dhr. drs. J.C. (Hans) van Leeuwen, afstudeerscriptiebegeleider, coördinator afstudeerfase t/m cursusjaar 2013/2014</p> <p>Dhr. E. (Erik) van den Brink MEd, onderzoeker Cyber Pesten (zwaartepunt Goed Bestuur voor een Veilige Wereld), afstudeerscriptiebegeleider</p> <p>Mw. drs. I. (Ilonka) Prins, afstudeerscriptiebegeleider</p> <p>Dhr. P.A. (Peter) Hoogenboom Afstudeerscriptiebegeleider</p>	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> - praktijkgericht onderzoek - afstudeerhandleiding - ijkpunten van het afstuderen - recente veranderingen - invloed op / betrokkenheid lectoraat bij het programma - betrokkenheid docenten en het werkveld - resultaten
10.30 – 12.00	OV. 3 ^e en 5 ^e verdieping	<p>Ad random lesbezoek dagopleiding</p> <p>1A t/m 1N Begeleide werkdag Introductiemodule</p> <p>2A Leerkring SLOT, OV. 5.39 en OV. 3.15, docenten dhr. S.F.J.M. (Sigurd) Rimmelzwaan, mw. J. (Anna) Kuilder- Kuijt</p> <p>2C Leerkring SLOT, OV. 5.50 en OV. 5.70, docenten mw. A. (Annemarie) Dek, dhr. drs. G.P. (Gert) van der Slikke</p> <p>2M (SEN-traject) Rekenen Bovenbouw, OV. 5.81, docent dhr. drs. P.G.M.A. (Peter) Eskens</p>		
12.00 – 13.00	SL.1.29/ STR.1.73	Werklunch	Audit panel	- intern overleg

Tijd	Locatie	Gesprekspartners	Audit panel	Onderwerpen
13.00 – 13.45	SL.1.29	Leden examencommissie en toetscommissie Mw. drs. M. (Marja) Bout, voorzitter Examencommissie Dhr. M.E. (Maurice) Pauptit MOC, voorzitter Toetscommissie, lid Examencommissie Mw. C.E.M. (Ineke) Roorda, MEd, lid Examen- / en Toetscommissie Mw. B.F. (Barbra) Bos, lid Examencommissie Mw. H.C. (Heleen) van Deuzen MSc, lid Toetscommissie	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> - Taken en rollen van de examencommissie - Bevoegdheden, ook met het oog op de Wet Versterking Besturing - Relatie tot het management - Kwaliteitsborging toetsen en beoordelen - (Relatie tot de) toetscommissie - Kwaliteitsborging afstudeerders - Kwaliteitsborging opleiden in de (stage)school - Focuspuntenbrief OCW: Kwaliteit van de instromende student, Implementatie kennisbases en toetsing ervan in het curriculum, Kwaliteit van docenten (op de opleiding en op de werkplek) en kwaliteit van de vakdidacticus in het bijzonder. - Lerarenagenda - Eindrapport monitor krachtig meesterschap
13.45 – 14.00	SL.1.29		Auditpanel	<ul style="list-style-type: none"> - Intern overleg
14.00 – 14.45	SL.1.29	Kwaliteitszorgcommissie <ul style="list-style-type: none"> - Mw. C.M. (Claudine) de Booij MOC, MEd, voorzitter Kwaliteitszorgcommissie - Mw. H.C. (Heleen) van Deuzen MSc, lid Kwaliteitszorgcommissie - Mw. drs. M. (Maaïke) Konings, lid Kwaliteitszorgcommissie 		<ul style="list-style-type: none"> - Evaluatie van resultaten - Maatregelen tot verbetering - Betrekken van medewerkers, studenten, alumni, werkveld - monitoring & verantwoording
14.45 – 15.00	SL.1.29			<ul style="list-style-type: none"> - intern overleg
15.00 – 15.30	SL.1.29	Wie het betreft	Audit panel	<ul style="list-style-type: none"> ▪ (indien van toepassing) pending issues
15.30 – 16.30	SL.1.29			<ul style="list-style-type: none"> ▪ Interne terugkoppeling
16.30	OV.5.09		Audit panel	<ul style="list-style-type: none"> ▪ terugkoppeling

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende voltijd- en deeltijdopleiding is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 22 november 2011. Daarin staan de standaarden vermeld waarop een auditpanel zich bij de uitgebreide opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan een auditpanel de kwaliteit van de opleiding moet vaststellen. Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditpanel zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de opleiding en haar varianten.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditpanel geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geleidingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditpanel met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditpanel heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Tijdens het locatiebezoek heeft het auditpanel at random een aantal lessen bezocht en met de aldaar aanwezige studenten gesproken.

Het auditpanel heeft voorafgaand aan de audit een overzicht ontvangen van alle studenten die in de studie jaren 2013-2014 en 2014-2015 afgestudeerd zijn. Het overzicht bevatte informatie over de cijfers voor alle examenonderdelen.

Het auditpanel heeft, conform voorschrift van de NVAO, uit de geleverde overzichten een selectie gemaakt van totaal 28 studenten, verspreid over alle varianten, wier afstudeerproducten (praktijkonderzoeken en portfolio's) het heeft beoordeeld. De steekproef is aselekt en gestratificeerd uitgevoerd.

Op grond van de door de NVAO aangelegde criteria voor de beoordeling van eindwerkstukken door accreditatiepanelen, heeft het panel daarna besloten om op te schalen; Het panel heeft allereerst een cross-examination toegepast, waarbij auditoren de eerste vijf door hen beoordeelde praktijkonderzoeken uitwisselden. Daarna heeft het panel door middel van een tweede (aselecte) steekproef 6 eindschrijftjes en 2 afstudeerportfolio's opgevraagd en beoordeeld.

Het oordeel van het auditpanel vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scores. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 22 november 2011'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de basiskwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde standaarden voor basiskwaliteit.

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 16 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste de standaarden 1, 3, 6, 9, 13, 14, 15 en 16 als 'goed' worden beoordeeld.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste de standaarden 1, 3, 6, 9, 13, 14, 15 en 16 als 'excellent' worden beoordeeld.

BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten

Lijst geraadpleegde documenten

- Kritische reflectie 2014 Opleiding tot Leraar Basisonderwijs, Pedagogische Academie voor Basisonderwijs, De Haagse Hogeschool, juli 2014

Beoogde eindkwalificaties

- Bekwaamheidseisen PO (2004)
- Beleidsplan (2014)
- Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel (2006)
- Common European Principles on Teacher Competences and Qualifications (2005)
- Competentiematrix alle opleidingsvarianten
- Een goede basis, Advies van de Commissie Kennisbasis Pabo (2012)
- Herijking. Het nieuwe voorstel bekwaamheidseisen (2012)
- Jaarverslag 2012 van De Onderwijscoöperatie Kennisbases
- Lerarenagenda van het ministerie OCW (2013)
- Opleidingskader 2011- 2015
- Visie Onderzoeksvaardigheden (2012)
- Werken aan kwaliteit lerarenopleidingen (2009)

Programma

- Convenanten beroepenveld Implementatie Leerlijn Onderzoek (2013)
- Inhoudsomschrijving programmaonderdelen 2014-2015
- Literatuuroverzicht studiejaar 2014-2015
- Notitie werkplekleren Opleiden in de school (2006) OER 2013-2014
- Opleidingsleerplannen (in OER 2014 -2015)
- Pabo master SEN, Uitgangspunten en uitwerkingen 2011-2012
- Projectplan Regeling versterking samenwerking lerarenopleidingen en scholen (2013)
- Stagehandboek 2013-2014
- Studentenhandleidingen 2013-2014 Studiegids (in OER 2014-2015)
- Wet Kwaliteit in Verscheidenheid (2013)

Personeel

- Beleidsnotitie RO (2008)
- Cv's personeel Formatieplan 2014
- Internationaliseringsplan Pabo (2012)
- Jaartaken personeel
- Overzicht examinatoren met bevoegdheden/ bekwaamheden
- Overzicht personeel met master
- Professionaliseringsaanbod Pabo 2014-2015
- Strategisch personeelsplan Pabo 2010-2014
- Wet op de Beroepen in het Onderwijs (wet BIO, 2006)

Voorzieningen

- Studieloopbaanbegeleiding op de Pabo (2012)
- Handleiding Allroudtutoring 2013-2014

Kwaliteitszorg

- Curriculumevaluaties 2012-2013
- Curriculumevaluaties 2013-2014
- Evaluatieresultaten Kompas 2013
- Evaluatieresultaten NSE 2014

- Evaluatieresultaten HBO- monitor 2013
- Handboek Kwaliteitszorg (2013-2014)
- Keuzegids DT en DUAAL (2014)
- Keuzegids VT (2014)
- Managementrapportage Pabo (2013)
- Notulen en jaarverslagen commissies
- Rapportages onderzoek RAB (2011)
- Rapport audit Hobeon (2009)
- Rapport Educom- audit (2011)
- Rapport Educom- audit (2014)
- Rapport Interne audit (2012)
- Verbeterplannen n.a.v. audits

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

- Afstudeergids (in OER 2014- 2015)
- Beoordelingsformulieren afstuderen
- Operationeel Plan van Aanpak 'Begeleiden afstudeerscriptie' 2013- 2014
- Toetsbeleid 2013- 2014
- Aansturen van praktijkgericht onderzoek korte en lange termijn
- Persoonlijke leerlijn en portfolio leerjaar 3
- A. Reflectieniveaus in het portfolio van jaar 1&2
- B. Beoordelingsformulier en toelichtingsformulier Portfolio jaar 1
- C. Beoordelingsformulier en toelichtingsformulier Portfolio jaar 2
- C. Complete SLOT-handleiding jaar 1 20142015
- D. Complete SLOT-handleiding jaar 2 20142015
- D. Van leervraag naar leerdoel -ondersteuningsformulier voor studenten
- Onderzoekslijn pabo HHS 2014-2015 DEFINITIEF
- Overzichtslijst van *alle* afstudeerwerkstukken van de laatste twee jaar (of van portfolio's / werkstukken waaruit het door de student bereikte eindniveau kan worden afgeleid).
- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen.

Het auditpanel heeft voorafgaand de volgende eindwerken en de daarbij behorende beoordelingskaders beoordeeld²:

Opleidingsvarianten:

VT – 4 jarige dagopleiding

3M – 3 jarige Pabo master SEN opleiding

DT4jr – vierjarige avondopleiding

DT verkort – 2 jarige verkorte leerroute avondopleiding

Aantal	Studentnummer	Variant
1	10008586	3M
2	11031603	3M
3	10045252	VT
4	09040269	VT
5	09001921	VT
6	07021291	VT
7	11108754	DT 4 jr.
8	11090499	DT verkort

² Om redenen van privacy zijn hier uitsluitend de studentnummers weergegeven. Namen van de afgestudeerde studenten en de titels van de eindwerken zijn bekend bij de secretaris van het auditteam.

Aantal	Studentnummer	Variante
9	09067426	VT
10	09005641	VT
11	07076835	DT 4 jr.
12	10041966	DT verkort
13	08011265	VT
14	10003576	VT
15	09031766	VT
16	10009000	VT
17	10062602	DT 4 jr.
18	07077009	DT verkort
19	08035008	VT
20	09052526	VT
21	08003491	VT
22	09044442	DT 4 jr.
23	08036810	DT verkort
24	10020446	3M
25	10080295	VT
26	09049150	VT
27	97006229	DT 4 jr.
28	12074322	DT verkort

Het auditpanel heeft tijdens de opschaling de volgende eindwerken beoordeeld:

Aantal	Studentnummer	Variante
1	10043152	VT
2	11002638	3M
3	10041133	VT
4	10065873	VT
5	10008136	VT
6	20032946	DT verkort
7	1208977	DT verkort
8	10036253	VT

BIJLAGE VI Overzicht auditpanel

Samenstelling, expertise en korte functiebeschrijvingen (cv's) van voorzitter, leden en secretaris.

Panelleden	Expertise - audit - kwaliteitszorg	Expertise - onderwijs	Expertise - werkveld	Expertise - vakinhoud	Expertise - internationaal	Expertise - studentzaken
De heer drs. R.B. van der Herberg <i>voorzitter</i>	X	X				
Mevrouw Dr. G. Geerdink <i>deskundige</i>	X	X	X	X	X	
De heer W.J.J. van Brecht <i>deskundige</i>	X	X	X	X		
Mevrouw M. Tol <i>studentlid</i>						X
Mevrouw drs. L. Blom-van Veen <i>secretaris</i>	X	X				

Korte functiebeschrijvingen
De heer Van der Herberg is partner bij Hobéon en heeft ruime ervaring met audits voortgezet en hoger onderwijs; voorheen schoolleider van een grote onderwijsorganisatie in het voortgezet onderwijs.
Mevrouw Geerdink is als associate lector 'Seksediversiteit in het onderwijs' werkzaam binnen het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren van de Faculteit Educatie, Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN).
De heer Van Brecht is sinds februari 2014 directeur-bestuurder van Villa Primair; voorheen directeur en vervolgens voorzitter College van Bestuur St. Katholieke Scholen Westelijk Weidegebied (SKSWW).
Mevrouw Tol is op 8 juli 2014 afgestudeerd aan de hbo-opleiding tot leraar Basisonderwijs voltijd die wordt verzorgd door de Hogeschool Inholland Alkmaar.
Mevrouw Blom-van Veen NVAO gecertificeerd secretaris d.d. 2010

Op 27 mei 2014 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van de hbo-bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs, van De Haagse Hogeschool, onder nummer 002950.

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van de NVAO. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende tenminste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling -anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het Evaluatiebureau-, die een volstrekt onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl